

UPPDATERING

Ekonomiska bedömningar

4 mars 2020

Facken inom industrin (FI) är ett samarbetsorgan mellan de fackförbund inom industrin som omfattas av det så kallade industriavtalet. De fem förbunden är Sveriges Ingenjörer, Unionen, IF Metall, Svenska Livsmedelsarbetareförbundet samt GS (Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch).

Ytterligare exemplar av rapporten kan beställas på e-postadress: fi.kansli@fikansli.se. Rapporten finns även att hämta på www.fackeninomindustrin.se

Förord

Rapporten ”Ekonomiska bedömningar – Uppdatering – 4 mars 2020” är en uppdatering av den mer omfattande rapport ”Ekonomiska bedömningar – inför avtalsrörelsen 2020” som publicerades i månadsskiftet oktober/november 2019. Målgruppen är förtroendevalda i förbunden i Facken inom industrin. Syftet är att de beskrivningar, analyser och bedömningar som gjordes i föregående rapport ska stämmas av i denna rapport mot de senaste månadernas ekonomiska utveckling. Båda rapporterna är framtagna för att tjäna som underlag i den nu pågående avtalsrörelsen.

Upplägget i båda rapporterna, och de bedömningar som arbetsgruppen gör, följer de resonemang och principiella förhållningssätt som redovisas i skriften ”Bästa möjliga – om lönebildning och samhällsekonomi”.

Denna rapport följer samma disposition som höstens rapport. Efter en sammanfattande bedömning följer sex kapitel. De sex kapitlen behandlar ”Omvärlden”, ”Sveriges ekonomi”, ”Industrins konkurrenskraft”, ”Inflation”, ”Sysselsättning och arbetsmarknad” och ”Löner”.

De bedömningar som arbetsgruppen gör i rapporten står rapportförfattarna själva för.

I arbetsgruppen som arbetat fram denna rapport har ingått Tobias Brännemo, Unionen, Jonathan Herlitz och Göran Nilsson, IF Metall, Karin Ewelönn, GS, Staffan Bjurulf, Sveriges Ingenjörer, Martina Aksberg och Erica Sjölander, Facken inom industrin.

Erica Sjölander
Kanslichef
Facken inom industrin
4 mars 2020

Innehåll

FÖRORD	2
1. SAMMANFATTANDE BEDÖMNINGAR	4
VÅRA SLUTSATSER FRÅN OKTOBER ÄR FORTFARANDE GILTIGA	5
2. OMVÄRLDEN	7
UTVECKLINGEN I OLIKA LÄNDER OCH VÄRLDSDELAR	8
OSÄKERHETER OCH RISKER FÖR DEN GLOBALA EKONOMISKA UTVECKLINGEN	9
3. SVERIGES EKONOMI	11
DÄMPAD TILLVÄXT VÄNTAS VÄNDA UPP UNDER ÅRET	11
LJUSNING I INDUSTRIKONJUNKTUREN	13
4. INDUSTRINS KONKURRENSKRAFT	15
PRODUKTIONS- OCH PRODUKTIVITETSUTVECKLING	15
ARBETSKRAFTSKOSTNAD	17
FORTSATT HÖGT KAPACITETSUTNYTTJANDE	19
FORTSATT GOD LÖNSAMHET	20
DE STORA INDUSTRIFÖRETAGENS UTVECKLING	22
UTVECKLING AV LÖNSAMHET OCH AVKASTNING	22
UTDELNING TILL AKTIEÄGARNA	23
FORTSATT GOD UTVECKLING FÖR STORFÖRETAGEN	24
RESULTAT GENOM PÅ FOKUS PÅ TEKNIKUTVECKLING OCH HÅLLBAR OMSTÄLLNING	25
5. INFLATIONEN	27
TRE ÅR MED INFLATION KRING MÅLET	27
VINTERVÄDRET SÄNKER INFLATION TILLFÄLLIGT	28
INFLATIONEN I ANDRA LÄNDER	31
PRISUTVECKLING UR FÖRETAGENS PERSPEKTIV	31
FÖRÄDLINGSVÄRDEPRISER OCH LÖNEINFLATION	32
PENNINGPOLITIK OCH RÄNTOR	33
6. SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSMARKNAD	35
MINDRE DRAMATIK ÄN VÄNTAT PÅ ARBETSMARKNADEN	35
ARBETSLÖSHETEN RUNT SJU PROCENT	37
7. LÖNER	39
LÖNEUTVECKLING	39
REALLÖNEUTVECKLING	40

1. Sammanfattande bedömningar

Den globala ekonomin gick under 2019 in i en avmattningsfas efter en stark tillväxtperiod. Tillväxten globalt förväntades bli cirka tre procent per år 2020 och 2021. Därmed är tillväxten lägre än perioden före finanskrisen men högre än under krisåren. Det var ett av huvudbudskapen i höstens rapport "Ekonomiska bedömningar". Den bedömningen stämmer fortfarande.

Frågeställningen under hösten var om avmattningen i världsekonomin skulle tillta eller om boten redan var nådd. Det är framförallt konjunkturutvecklingen i Europa och inte minst Tyskland som visade svaghet under 2019, men de senaste månadernas konjunkturindikatorer visar att företagen där nu har en mer positiv syn på utvecklingen framöver. Det kan tolkas som att en vändning uppåt kan förväntas under 2020. Redan i höstens rapport var vi inne på ett sådant scenario och den bilden har stärkts av utvecklingen under de senaste månaderna.

Diskussionen om osäkerheter kopplade till olika risker fortsätter även om vilka frågor som är högst på agendan till en del har bytts ut. Handelskonflikten mellan USA och Kina och Brexit skapar fortfarande osäkerhet men har tonats ned på senare tid. Säkerhetspolitiska spänningar var i fokus under inledningen av 2020. Det nya coronaviruset har den senaste månaden seglat upp som en osäkerhetsfaktor med mycket svårbedömda konsekvenser. Det kommer att få betydelse för tillväxt och handel men frågan är hur stora och hur långvariga effekterna blir.

Svensk industris konkurrenssituation har förbättrats under senare år och särskilt under innevarande avtalsperiod efter att under åren 2012-2014 ha varit ansträngd. Den bedömningen gjorde vi i oktober och den bedömningen kvarstår. Detta grundas bland annat på de senaste fem årens stigande investeringar och industriproduktion, tydligt sjunkande relativ enhetsarbetskraftskostnad och en god lönsamhet. Boksluten för 2019 och utvecklingen under fjärde kvartalet 2019 har visat på mycket goda vinster i de flesta stora industriföretagen. Omsättningen har fortsatt att öka och en stor majoritet av företagen höjer utdelningen till sina ägare. Omsvängningen av utvecklingen för svensk industri de senaste fem åren beror till en del på växelkursens utveckling. Oaktat växelkursen så ökade enligt preliminära utfallsdata industrins arbetskraftskostnader under 2019 i ungefär samma takt i Sverige och Västeuropa.

Precis som vi skrev i höstens rapport så har svensk ekonomi lämnat högkonjunkturen och befinner sig nu i ett mer normalt eller balanserat konjunkturläge. Tillväxttakten väntas vända uppåt redan under 2020 och 2021 ökar tillväxttakten ytterligare. BNP förväntas enligt de flesta bedömare öka med omkring en procent 2020 och närmare två procent 2021. Produktiviteten förväntas fortsätta att öka i liknande takt som den gjort under perioden efter finanskrisen såväl inom industrin som i hela näringslivet. Ökningen ger en grund för fortsatta reala löneökningar.

Inflationstakten och inflationsförväntningarna har i princip legat på inflationsmålet under innevarande avtalsperiod, 1,9 procent i genomsnitt enligt KPIF, som är Riksbankens målvariabel. Det är svårt att komma så mycket närmare. Under 2020 förväntas inflationen bli något lägre, främst beroende på lägre energipriser, något som till stor del beror på den varma, blåsiga och regniga vintern. Den sortens tillfälliga störningar bör vare sig penningpolitiken eller lönebildningen ta hänsyn till. Producentpriser och exportpriser ökade med 10 procent under åren 2017-2019. Förädlingsvärdepriset för hela näringslivet ökade med 1,8 procent och med 2,2 procent i

industrin per år under perioden 2017-2019. Industrins priser har således ökat mer än konsumentpriserna under de senaste tre åren.

I oktober 2019 rådde det stor osäkerhet kring den statistik som SCB publicerat om utvecklingen på arbetsmarknaden vilket återspeglades i vår rapport. Nu har reviderade siffror publicerats och vi kan se att dramatiken på arbetsmarknaden ser ut att inte ha varit lika stor som befarat. Tydligt är dock att arbetslösheten ökat något samtidigt som sysselsättningen ökat långsammare men den ligger ändå kvar på en hög nivå. Prognoserna pekar på en fortsatt hög sysselsättningsnivå men samtidigt en ökad arbetslöshet då arbetskraften fortsätter att öka snabbt.

Lönerna inom industrin ökade med 2,6 procent 2019 enligt Konjunkturinstitutets senaste prognos. Det ger en reallöneökning på 0,8 procent under 2019. Sett över hela avtalsperioden 2017-2019 blir den nominella löneökningstakten per år istället 2,5 procent. Under samma period ökade reallönerna med 0,7 procent mätt med KPI och 0,6 procent mätt med KPIF. Om man lägger till de 0,5 procent som motsvarar värdet av den ytterligare avsättningen till deltidspension/flexpension blir den reala ökningen cirka en procent per år.

Våra slutsatser från oktober är fortfarande giltiga

Sammantaget visar denna rapportens uppdatering av våra ekonomiska bedömningar en snarlik bild av läget jämfört med det som vi beskrev i oktober. Därför återupprepar vi här de viktigaste slutsatserna från höstens rapport:

- Reallöneökning till medlemmarna är ett av Facken inom industrins viktiga mål. Vår sammantagna bedömning är att de ekonomiska förutsättningarna även framöver ger ett utrymme för fortsatt ökade reallöner.
- Hög sysselsättning är Facken inom industrins andra viktiga mål. Såväl för låga som för höga löneökningar riskerar att öka arbetslösheten. Nuvarande lönenivåer och de senaste årens löneökningstakt i Sverige har gett stöd till en långsiktigt god utveckling på arbetsmarknaden.
- Konsumentpriserna i Sverige har under de senaste tre åren ökat med omkring två procent. De senaste månaderna har inflationen varit något lägre och under delar av 2017 och 2018 låg den något över målet. Penningpolitiken är fokuserad på att nå inflationsmålet. Det innebär att Facken inom industrin bör fortsätta att utgå från Riksbankens inflationsmål. Det vore önskvärt att industrins arbetsgivare också anslöt sig till ett sådant förhållningssätt.
- En genomgång av ett antal konkurrenskraftsindikatorer visar att svensk industri idag hävdar sig väl jämfört med våra viktigaste konkurrentländer. Konkurrenskraften har tydligt stärkts jämfört med 2013-2014 och även under de tre år som gått sedan förra avtalsrörelsen inleddes.
- Den nominella arbetskraftskostnaden i nationell valuta har ökat mer i Sverige än i Västeuropa men samtidigt har produktiviteten ökat något snabbare i Sverige. Svensk industris arbetskraftskostnadsnivå i gemensam valuta ligger nu strax under ett genomsnitt i Västeuropa och har sjunkit med nästan 10 procent jämfört med för fem år sedan. Förändringen av kostnadsläget beror till stor del på en försvagning av kronans växelkurs.

- Fler kraftfulla verktyg behövs för att öka de anställdas kompetens och företagens förnyelse- och omställningsförmåga. Det behövs också fortsatta investeringar och framtidssatsningar så att företagen är bättre rustade för att klara konkurrenskraften på längre sikt.
- Den ekonomiska tillväxten i de länder som är viktigast för svensk export har under 2016-2018 varit tydligt högre än under perioden 2008-2013. 2019 och 2020 dämpas tillväxten. Det innebär en långsammare tillväxt för närvarande men det finns möjligheter till en återhämtning framöver. Dessa förutsättningar påverkar den svenska ekonomins utveckling.
- Företagens långsiktiga förmåga att betala högre löner till sin anställda påverkas framför allt av annat än det aktuella konjunkturläget. Det handlar om hur produktiviteten och kostnaderna utvecklas jämfört med andra länder och hur Sverige och svensk industri står sig i den internationella konkurrensen.
- Fortsatt reallöneökning är förenligt med god utveckling av konkurrenskraften, att uppnå inflationsmålet och en hög sysselsättning. Det finns inget skäl till nedväxling.

2. Omvärlden

Höstens rapport visade att den globala ekonomin gått in i en avmattningsfas efter en stark tillväxtperiod. Tillväxten förväntades bli cirka tre procent per år de kommande åren, vilket är lägre än perioden före finanskrisen men högre än under krisåren. Den beskrivningen är fortfarande aktuell och senare prognoser visar inga större förändringar. De senaste prognoserna pekar på att den globala tillväxten är dämpad i år men att den stärks nästa år. Handelskonflikten mellan USA och Kina, Brexit samt säkerhetspolitiska spänningar skapar osäkerhet. Den senaste tiden har det nya coronaviruset seglat upp som en osäkerhetsfaktor som kommer få betydelse för tillväxt och handel men frågan är hur stor.

Både Konjunkturinstitutet (KI) och Internationella valutafonden (IMF) har marginellt reviderat ner sina tillväxtprognoser för världsekonomin sedan i höstas. KI prognostiserade i december 2019 en global tillväxt på 3 procent 2020 och 3,1 procent 2021. Prognosen från IMF i januari 2020 ligger aningen högre med en tillväxt på 3,3 procent 2020 och 3,4 procent 2021.

Tillväxten i de länder som är viktiga för Svensk export (KIX-vägd) fortsätter att ligga nära två procent och når 1,9 procent 2021.

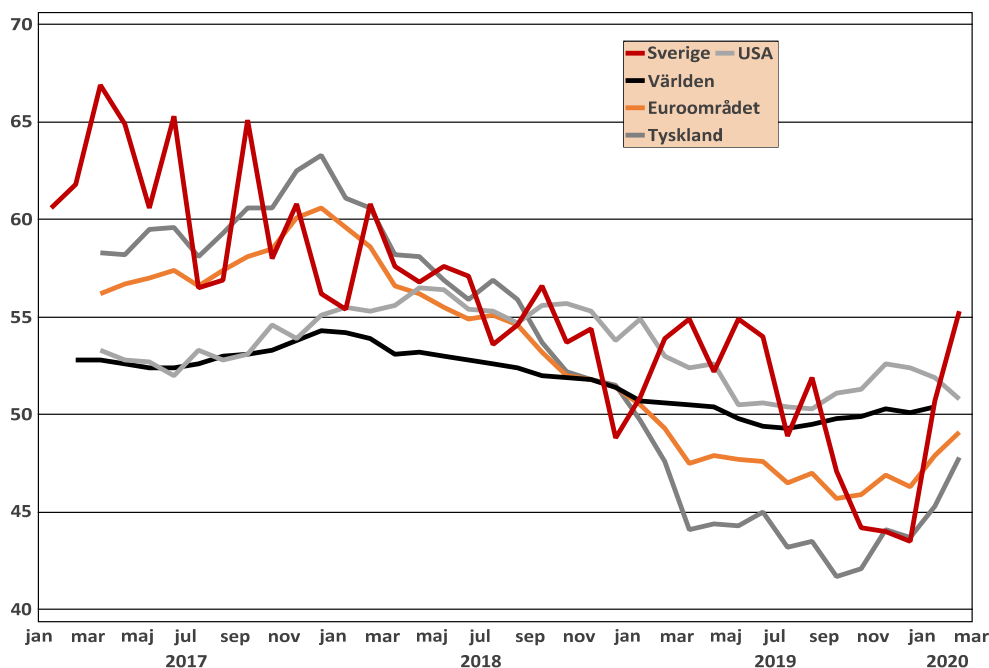
Tabell 2.1 BNP i valda länder och regioner

	2019	2020	2021
Finland	1,6	1,5	1,1
Tyskland	0,6	0,6	1,1
Euroområdet	1,2	1,1	1,3
Danmark	2,0	1,5	1,5
Storbritannien	1,3	1,0	1,4
Sverige	1,2	0,7	1,4
Norge	0,9	1,6	2,0
USA	2,3	1,8	1,7
Kina	6,2	6,0	5,9
Världen	3,1	3,0	3,1
KIX-vägd	1,9	1,8	1,9

Källa: KI december 2020

Inköpschefsindex för industrin i olika länder och regioner visar en uppgång de senaste månaderna, vilket indikerar att en återhämtning av tillväxten i omvärlden kan vara att vänta redan under 2020. Ett index under 50 indikerar en svagare utveckling än normalt. Tyskland och hela euroområdet ligger fortfarande kvar under 50 även om läget tydligt förbättrats sedan i höstas.

Diagram 2.1 Inköpschefsindex i valda länder och regioner

Källa. Macrobond, Markit och Swedbank

Utvecklingen i olika länder och världsdelar

Tillväxten i euroområdet väntas fortsätta i samma riktning som tidigare prognoser pekade ut. Tillväxten bromsade in under 2019 och förtroendeindikatorer för industrin har fallit, samtidigt är hushållen mer optimistiska än normalt. Det beror bland annat på den fortsatt starka arbetsmarknaden där arbetslösheten är ungefär lika låg som under perioden före finanskrisen samt att lönerna har börjat öka lite snabbare. Den avmattade tillväxttakten väntas vända uppåt under nästa år.

För Nordens länder ligger de nya tillväxtprognoserna nära de tidigare. Hushållens konsumtion blir en viktig drivkraft och sparandet ökar. Minskade oljeinvesteringar gör att norsk ekonomi växlar ner. I Danmark råder stark sysselsättningstillväxt och BNP-tillväxten ligger fortsatt över snittet för euroområdet. Konsumtionen i Finland har växlat upp och tjänsteexporten har varit stark. Samtidigt är investeringarna svaga och en fortsatt dämpad utveckling i Tyskland kan ha negativ påverkan på exportsektorn.

Prognoserna för utvecklingen i USA har inte ändrats nämnvärt. Det råder fortfarande högkonjunktur och arbetslösheten är fortsatt låg. Handelskonflikten med Kina har emellertid haft en negativ påverkan på näringslivet och investeringarna har utvecklats svagt de senaste kvartalen. Konsumtionen är en viktig drivkraft för tillväxten, dock väntas hushållen bli något mer försiktiga med att öka konsumtionen framöver. KI:s bedömning är att USA nått toppen av högkonjunkturen och att arbetslösheten ökar något under 2020.

Tillväxtländerna väntas gradvis öka sin tillväxt de närmaste åren men den är fortfarande låg ur ett längre perspektiv. Industrin i Kina går sämre och det har bidragit till att tillväxten bromsats in oväntat mycket. De närmaste åren väntas tillväxten bromsa in ytterligare men är fortfarande väl över 5 procent. Skuldsättningen i landet är hög och den ekonomiska politik som syftar till att

stimulera ekonomin genom bland annat sänkta räntor ökar riskerna i det finansiella systemet. Drivande i den ökade tillväxten bland tillväxtländerna är främst Indien, Ryssland och Brasilien.

Osäkerheter och risker för den globala ekonomiska utvecklingen

Prognoserna för utvecklingen i omvärlden präglas liksom tidigare av osäkerheter och risker som kan komma att påverka utvecklingen. I stort är det samma faktorer och händelser som i höstas som diskuteras och analyseras. Vissa risker är i dagsläget mer balanserade medan andra har tillkommit. Den viktigaste som tillkommit är det nya coronaviruset.

Storbritanniens utträde ur EU skedde den 31 januari 2020 men det är oklart hur lång tid det praktiska arbetet med att komma överens om vilka relationer som EU och Storbritannien ska ha i framtiden kommer att ta. Formellt hände inget sista januari mer än att landet går in i nya förhandlingar med Bryssel, gällande hur de framtida handelsrelationerna ska regleras. Under övergångsperioden, som sträcker sig över 2020, tillämpar Storbritannien EU:s lagar och regler men deltar inte i beslutsfattandet. Osäkerheten om framtida relationer med EU väntas klarna i takt med att nya avtal sluts. Skulle ett handelsavtal inte finnas på plats om ett år finns det risk för att Storbritannien tvingas börja handla med EU utan avtal (dvs. en hård Brexit), vilket kan få negativa ekonomiska konsekvenser. Det kan också bli så att övergångsperioden förlängs.

Tonläget i handelskonflikten mellan Kina och USA har förbättrats något den senaste tiden och samtalen om nya handelsavtal går framåt. I mitten på december förra året slöts ett första, partiellt, handelsavtal och det har tolkats som att handelskonflikten träder in i en lugnare fas. Läget kan dock förändras och det är fortfarande osäkert om och när avtalet kommer att implementeras. Det finns dessutom många frågor som ännu är olösta där förhandlingarna inte ännu startat.

Det finns fortfarande ett hot från USA att införa biltullar mot EU vilket skulle kunna få allvarliga konsekvenser för den ekonomiska utvecklingen i Europa. I prognoserna antas dock osäkerheten kring handelspolitiken minska under 2020 men möjligen tillta igen under 2021.

Det råder en säkerhetspolitisk konflikt mellan Iran och USA efter att USA dödat den iranske generalen Qassem Soleimani i januari i år. USA:s agerande har lett till vedergällningar från Iran och spänningarna mellan nationerna kan, förutom att leda till fler militäraktioner, störa den globala tillgången på olja via en iransk blockad av Hormuz-sundet¹. Det kan generera ett stigande oljepris, vilket påverkar aktiemarknaden och centralbanker kan behöva sänka sina räntor.

Den risk som seglat upp den senaste tiden är oron för att utbrottet av det nya coronaviruset ska ha betydande negativa effekter på den kinesiska ekonomin och i förlängningen hela världsekonomin. Kina står idag för en femtedel av världens BNP och den kinesiska marknaden är viktig för många internationella företag. Efter att viruset bröt ut gick Kinas ekonomi in i viloläge, bland annat har resor ställts in och företag avbrutit sin verksamhet. Dessutom är stora delar av Kina isolerade från omvärlden och det påverkar konsumtionen. Hur stora effekterna blir på Kinas ekonomi och på övriga världen beror mycket på när smittspridningen hamnar under kontroll, vilket är oklart i dagsläget. De flesta bedömare tror att effekten kommer att vara stor men relativt kortvarig. Kinas senaste publicering av inköpschefsindex (den 2 mars) visar ett kraftigt ras till följd av att en stor del av industrins verksamheter varit stängda eller gått på sparlåga den senaste

¹ Det passerar över 20 miljoner fat olja dagligen genom Hormuz-sundet, som ligger mellan Oman och Iran.

månaden. Samtidigt har viruset haft ett antal utbrott även utanför Kina vilket ökat risken för en pandemi med smittspridning i flera delar av världen. Därmed har också risken för större och mer långvariga ekonomiska effekter på världsekonomin ökat.

OECDs sammanfattning om coronavirusets ekonomiska effekter i sin uppdaterade prognos från den 2 mars

Coronavirusets effekter hittills

- Covid-19 (coronavirus) har påverkat människors liv och den globala ekonomin
- Aktiviteten har minskat dramatiskt på kort tid i Kina på grund av åtgärder för att begränsa spridning
- Negativa effekter syns via turism, leveranskedjor, råvaror och minskad tillit

Spridningen av coronavirus kan bidra till en global ekonomisk nedgång

- Den globala ekonomin är redan sårbar till följd av handelskrig och politiska spänningar
- Åtgärder för att begränsa spridning och oro minskar tillväxten i de drabbade ekonomierna
- Trycket blir större på industrier med strukturella svårigheter (bilar) eller där många är sysselsatta (turism)

Regeringar bör agera för att begränsa effekterna

- Öka resurserna till hälsosektorn och stödja de mest utsatta
- Säkerställa likviditetsbuffertar för drabbade industrier världen över
- Samordna hälsorespons, monetärt och skattemässigt stöd i alla länder

3. Sveriges ekonomi

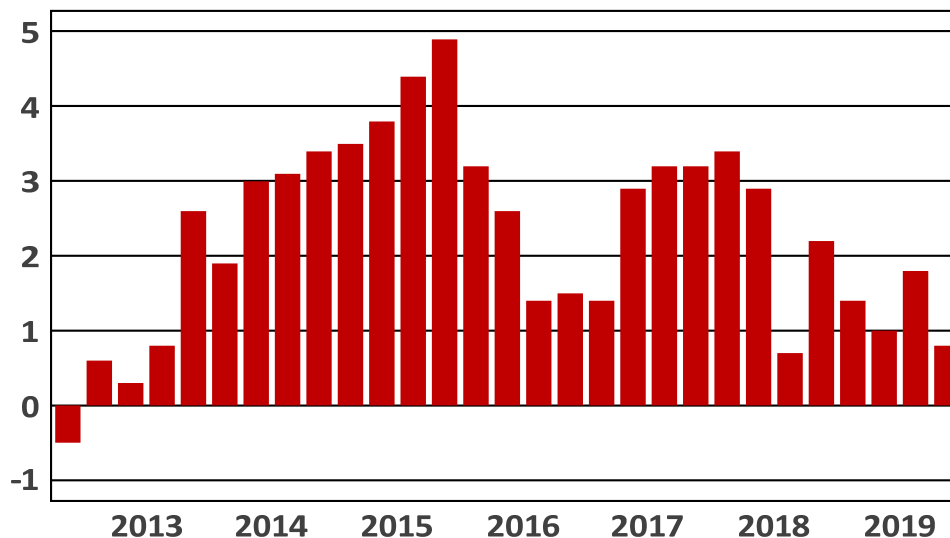
Under avtalsperioden 2017-2019 växte svensk BNP med drygt två procent per år. Precis som vi skrev i vår rapport i höstas mattades tillväxten av under 2019, främst till följd av minskade bostadsinvesteringar. Under inledningen av 2020 visar flera konjunkturindikatorer på ett betydligt mer positivt stämningsläge, inte minst inom industrin. Även hushållen ser mer ljusst på den ekonomiska utvecklingen och konsumtionen väntas bidra till att tillväxten vänder upp under året vilket också föranleder en något högre tillväxttakt nästa år.

Dämpad tillväxt väntas vända upp under året

Konjunkturutvecklingen under vintern har gått i linje med vad som redogjordes för i vår rapport i höstas. Den svenska tillväxten blev 1,2 procent under 2019. Det är cirka en procentenhet lägre än året innan och under hela avtalsperioden 2017-2019 var den genomsnittliga BNP-tillväxten 2,1 procent per år.

Den främsta förklaringen till den lägre tillväxttakten 2019 är att investeringarna minskade. Fallet i investeringarna drevs främst av minskade bostadsinvesteringar, men även investeringarna i övriga näringslivet hade en svagare utveckling än tidigare. En annan faktor som bidrog till den lägre tillväxttakten var att hushållens konsumtion ökade i lägre takt än tidigare, framför allt under inledningen av året. Trots en dämpning av den globala konjunkturen utvecklades den svenska exporten starkt under inledningen av 2019 men hade en betydligt svagare utveckling mot slutet av året.

Diagram 3.1 BNP-tillväxt per kvartal, kalenderkorrigerat, årstakt, procent

Källa: SCB

Både Konjunkturinstitutets och Riksbankens prognoser pekar på att den inhemska konsumtionen kommer ge bättre draghjälp åt BNP-tillväxten i år och nästa år än vad som varit fallet de senaste två åren. Hushållens konsumtion steg succesivt under 2019 efter en period med lite svagare utveckling. Den offentliga konsumtionen hålls tillbaka av det ansträngda ekonomiska läge som många kommuner och regioner befinner sig i. Samtidigt tillförs pengar i statsbudgeten för att kunna bibehålla välfärdsåtagandena. Totalt sett väntas både hushållens och den offentliga konsumtionen återgå till långsiktigt mer normala ökningstakter i år och nästa år.

Under 2019 var sjunkande fasta bruttoinvesteringar ett betydande sänke för den svenska BNP-tillväxten. Orsaken var att bostadsinvesteringarna minskade kraftigt, som en följd av den prisnedgång på bostäder som skedde ungefär ett år tidigare. Nedgången verkar nu plana ut och bostadsbyggandet väntas börja öka igen under 2020. Även i övriga näringslivet har investeringsviljan varit dämpad under 2019, inte minst inom industrin. Framöver väntas dock en viss återhämtning ske i takt med att konjunkturutsikterna förbättras. Sammantaget väntas investeringarna totalt sett minska marginellt i år men återigen ge ett positivt bidrag till tillväxten under 2021.

Den globala konjunkturavmattningen som skett under hösten 2019 gör att exporten inte spås växa i lika stor utsträckning 2020 som under de senaste två åren. Samtidigt väntar sig både Riksbanken och KI att exporten tar mer fart under 2021. Ökningstakten blir då i nivå med utvecklingen under 2018, ett år då den globala konjunkturen var stark. Den något svagare exporttillväxten, framför allt under det första halvåret 2020, väntas därmed bli en tillfällig svacka.

Sammantaget gör det här att utsikterna för svensk ekonomi i år och nästa år ser förhållandevis goda ut, om än på en dämpad nivå. BNP-tillväxten väntas bli drygt en procent i år, med en förbättring under andra halvåret jämfört med det första, och en något högre BNP-tillväxt under nästa år.

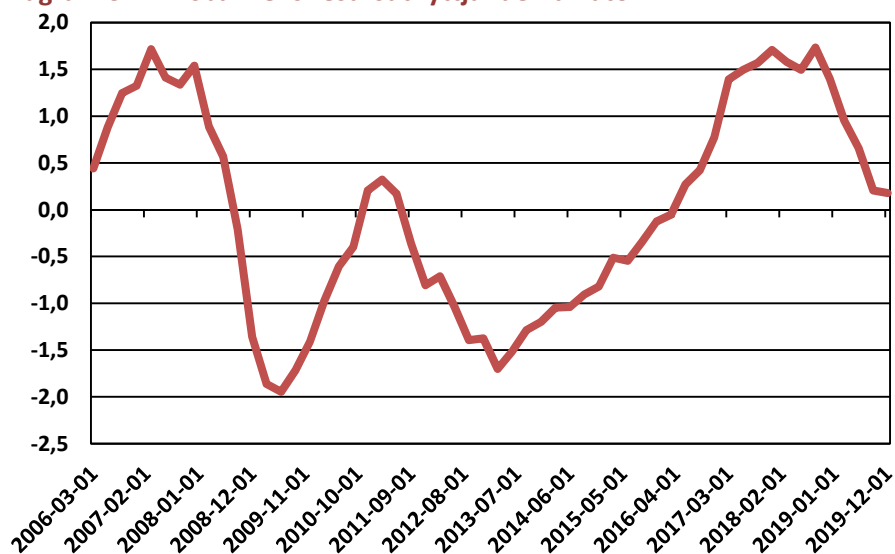
Tabell 3.1 Försörjningsbalansen, med prognoser från KI och Riksbanken, procent

	2018	2019	2020		2021	
			KI	RB	KI	RB
Hushållens konsumtionsutgifter	1,7	1,0	1,9	1,9	1,7	1,8
Offentliga konsumtionsutgifter	0,4	0,4	0,7	1,0	1,0	1,0
Fasta bruttoinvesteringar	4,2	-1,1	-0,1	-0,2	0,7	1,7
Lagerinvesteringar	0,4	-0,3	-0,1	-0,5	0,0	0,0
Export	3,2	4,6	1,3	2,3	3,0	3,3
Import	3,6	2,1	1,2	1,0	2,4	3,0
BNP	2,2	1,1	1,0	1,3	1,5	1,8
BNP, kalenderkorrigerad	2,3	1,2	0,7	1,0	1,4	1,6
BNP per capita	1,0	0,1	0,1		0,7	

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken

Det finns flera indikatorer som syftar till att ge en bild av det aktuella konjunkturläget. En sådan är Riksbankens resursutnyttjandeindikator, vars värde noll markerar gränsen mellan hög- och lågkonjunktur. Den konjunkturavmattning som skett under 2019 syns också i indikatorn, som började sjunka under andra halvan av 2018, men planade mot slutet av 2019 ut på ett värde strax över noll och konjunkturläget beskrivs nu som neutralt eller balanserat.

Diagram 3.2 Riksbankens resursutnyttjandeindikator

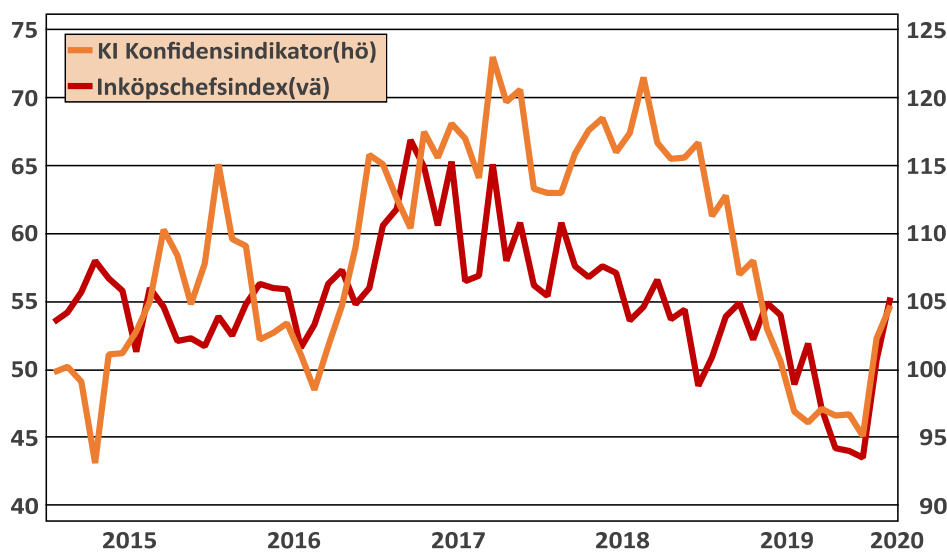
Källa: Macrobond, Riksbanken

Ljusning i industrikonjunkturen

Efter flera år av god utveckling avtog produktionsökningen i svensk industri något under 2019. Den globala konjunkturavmattningen som förstärktes under sommaren och hösten 2019 förde med sig en viss nedgång i industriproduktionen under andra halvåret i konjunktur- och exportkänsliga branscher som fordonsindustrin och maskinvaruindustrin. Även orderingen för industrin försvagades under hösten 2019.

Det finns dock tecken på att utvecklingen nu är på väg att vända. Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin dippade under 50, vilket markerar gränsen för tillväxt, under hösten 2019 men har under 2020 års två första mätningar kraftigt vänt uppåt och är nu åter en bit över 50. Indexet har dragits upp av både ökad ordergång, en uppskrivning av produktionsplanerna samt ljusare sysselsättningsutsikter.

Diagram 3.3 Konjunkturindikatorer tillverkningsindustrin

Källa: Macrobond, Konjunkturinstitutet, Swedbank

Även i KI:s barometerindikator syns en liknande utveckling där den nedgång som skedde under hela 2019 har vänt upp i 2020 års två första undersökningar. Indikatorn har stigit nästan tio enheter på två mätningar. Uppgången förklaras främst av ljusare produktionsplaner. Det stärkta stämningläget inom industrin har även dragit upp barometerindikatorn för hela ekonomin, som nu pekar på ett normalstarkt stämningläge i den svenska ekonomin.

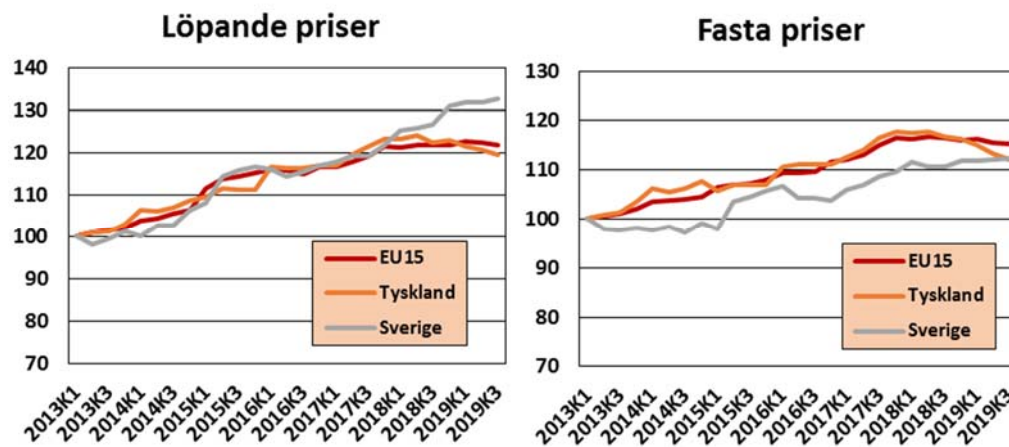
4. Industrins konkurrenskraft

Det tredje kvartalet utvecklades svensk industriproduktion i liknande takt som de två första kvartalen 2019, enligt nationalräkenskaperna. Arbetskraftskostnaden var 384 kronor per timme 2019, vilket är lägre än i Västeuropa. Den svaga svenska kronan har dock haft stor påverkan och mätt i nationell valuta ökade de svenska arbetskraftskostnaderna i liknande takt som i Tyskland, men snabbare än i Västeuropa under perioden 2013-2019. Lönsamheten i svensk industri har varit god under hela avtalsperioden. Bedömningen att svensk industris konkurrenskraft är god kvarstår från höstens rapport.

Produktions- och produktivitet utveckling

Sedan höstens rapport har ytterligare ett kvartal² tillkommit i nationalräkenskaperna, som visar på liknande nivåer som årets två första kvartal, i såväl fasta som löpande priser³. Från och med tredje kvartalet 2017 har utvecklingen mattats av i Europa och sjunkit i Tyskland medan svensk industriproduktion ökat, mätt i löpande priser. Under perioden dessförinnan, från 2013 till andra kvartalet 2018, ökade den svenska industriproduktionen i takt med EU15⁴ och Tyskland (se diagram 4.1). För Sveriges del har även nationalräkenskaperna för det fjärde kvartalet publicerats och visar på en liknande produktionsnivå som de föregående kvartalen 2019, mätt i löpande priser.

Diagram 4.1 Produktionsutveckling⁵ i tillverkningsindustrin, 2013K1-2019K3, index, basår 2013=100

Källa: Eurostat och egna beräkningar

Mätt i fasta priser blir bilden delvis annorlunda. Den svenska industriproduktionens utveckling har följt ett liknande mönster som industrin i Tyskland och EU15 sedan 2016, om än på en lägre nivå. Under 2013 och 2014 varken ökade eller minskade den svenska industriproduktionen, vilket bidrog till att den totala ökningen till och med 2019 är något lägre än i Västeuropa. Den

² Statistik för det fjärde kvartalet publiceras hos Eurostat den 10 mars.

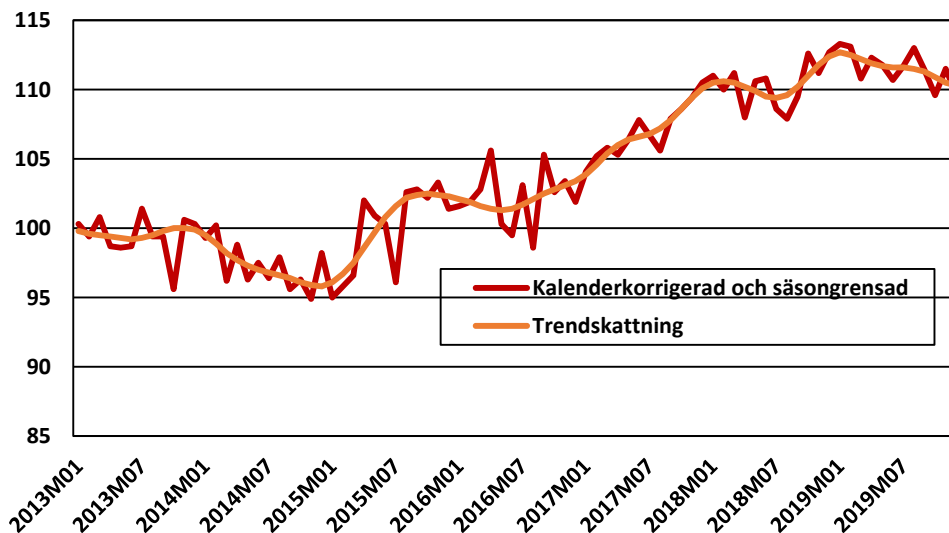
³ Förenklat fångar produktionen mätt i fasta priser upp ”volymförändringar” (genom att i statistiken justera för prisförändringar mellan åren). Löpande priser avser faktiska priser (utan att ta hänsyn till prisförändringar över tid).

⁴ De 15 medlemsstaterna i EU innan utvidgningen 2004.

⁵ Säsongrensat och kalenderkorrigerat.

sammantagna tillväxten i produktionen är dock på samma nivå som i Tyskland, som uppvisat nedåtgående siffror sedan 2018. De svenska nationalräkenskaperna för det fjärde kvartalet visar på en svag produktionsnedgång, mätt i fasta priser. Att produktionen ökar snabbare i löpande än i fasta priser, som i Sveriges fall under perioden, innebär att (förädlingsvärde-)priserna stiger. Utvecklingen av förädlingsvärdepriser beskrivs ytterligare i kapitel 5.

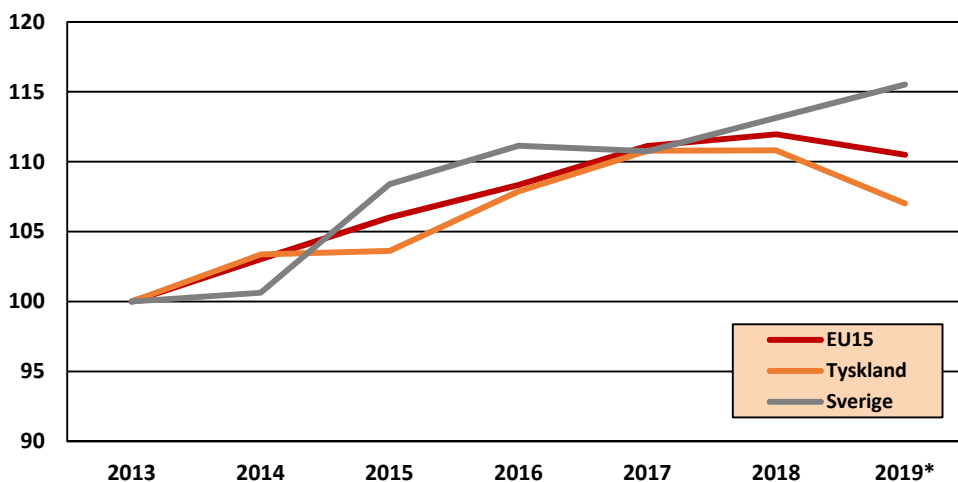
Diagram 4.2 Industriproduktionsindex, IPI

Källa: SCB

En annan källa för att studera den svenska industriproduktionens utveckling är SCB:s industriproduktionsindex (IPI). Enligt detta mått har industriproduktionen trendmässigt ökat under avtalsperiodens två första år, för att därefter avta under 2019 (se diagram 4.2). Utvecklingen 2019 enligt denna källa skiljer sig därmed från den bild som ges av nationalräkenskaperna. IPI är en indikator på industriproduktionens utveckling och baseras på industrins leveranser, mätt i fasta priser. I nationalräkenskaperna mäts förädlingsvärdet i fasta respektive löpande priser.

Diagram 4.3 Produktivitetsutveckling 2013-2019, index, basår 2013=100

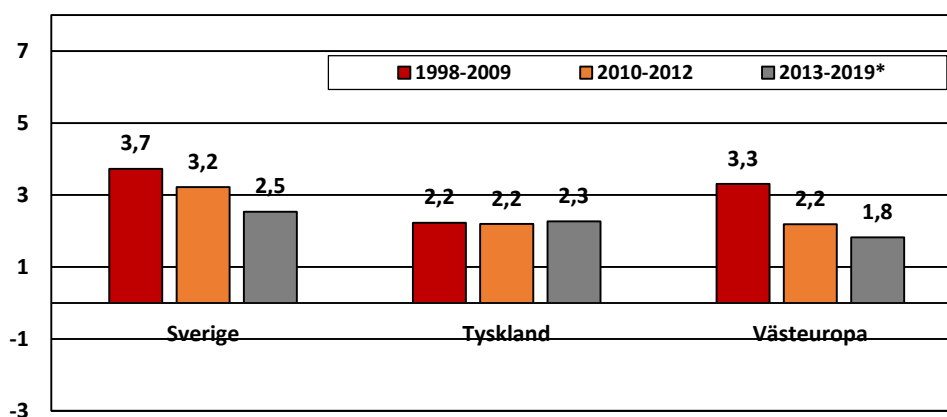
Källa: Eurostat och egna beräkningar. *2019 avser utvecklingen årets tre första kvartal.

I diagram 4.3 redovisas produktivitetens utvecklingen i tillverkningsindustrin i Sverige, Tyskland och EU15. På det stora hela överensstämmer bilden med den bild som gavs i höstens rapport. Under 2019 har produktivitetens utvecklingen i svensk industri varit fortsatt positiv, medan produktiviteten sjunkit i Tyskland och EU15.

Arbetskraftskostnad

I diagram 4.4 presenteras arbetskraftskostnadernas utveckling i Sverige, Tyskland och Västeuropa⁶ uppdelat på tre delperioder mellan 1998 och 2019. Preliminära siffror för utvecklingen 2019 har uppskattats utifrån de tre första kvartalens utveckling, och visar på en liknande ökningstakt i Sverige som i Västeuropa (2,0 respektive 2,1 procent). Den svenska utvecklingstakten under perioden 2013-2019 var 2,5 procent per år (jämfört med 2,4 procent för perioden 2013-2018 i höstens rapport). I både Tyskland och Västeuropa blev ökningstakterna oförändrat 2,3 respektive 1,8 procent när ytterligare ett år inkluderats i statistiken.

Diagram 4.4 Procentuell årlig ökning av arbetskraftskostnaderna i Sverige⁷, Tyskland och Västeuropa⁸ 1998-2019*

Källa: Eurostat Labour Cost Index *2019 är en uppskattning utifrån årets tre första kvartal.

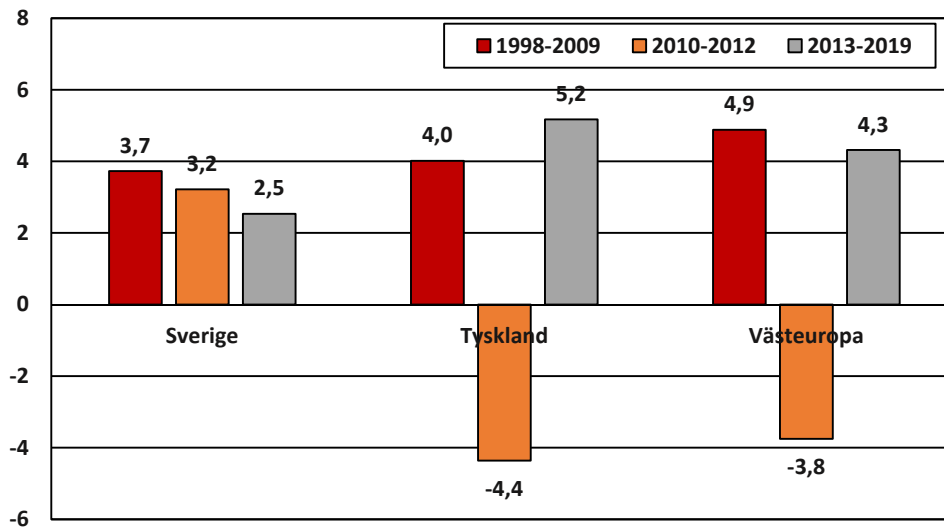
Diagram 4.5 visar arbetskraftskostnadernas utveckling mätt i svenska kronor som gemensam valuta, med motsvarande indelning som i diagram 4.4. Med 2019 inkluderat i beräkningarna höjdes arbetskraftskostnadernas ökningstakt under perioden till 4,3 procent i Västeuropa och 5,2 procent i Tyskland (jämfört med 4,1 respektive 5,1 procent i höstens rapport). Denna ökning beror främst på ytterligare försvagningar av den svenska kronan under året. Under 2019 försvagades den svenska kronan med 3,2 procent gentemot euron och 4,1 procent gentemot pundet.

⁶ I begreppet Västeuropa ingår i rapporten Belgien, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Tyskland, Österrike, Danmark, Storbritannien och Norge.

⁷ 2017 gjordes en omklassificering av Ericsson AB i statistiken. Alternativa tidsserier för 2017, publicerade hos SCB, har använts för att ta hänsyn till denna förändring i samtliga rapportens diagram baserade på Eurostat LCI.

⁸ För att estimeras utvecklingen 2019 används för säsongsrensade, kalenderkorrigerade kvartalssiffror. För Norge är siffran endast säsongsrensad. Detta gäller i rapportens samtliga diagram som är baserade på Eurostat LCI.

Diagram 4.5 Procentuell årlig ökning av arbetskraftskostnaden i Sverige, Tyskland och Västeuropa 1998-2019 (gemensam valuta SEK)

Källa: Eurostat LCI, Riksbanken

I diagram 4.6 presenteras den relativa arbetskraftskostnadens utveckling i Västeuropa gentemot Sverige under perioden 1998-2019. Under 2019 har kostnadsläget varit lägre än i övriga Västeuropa. Även om de svenska arbetskraftskostnaderna ökat i snabbare takt mätt i nationell valuta har den svaga kronan vägt upp för detta.

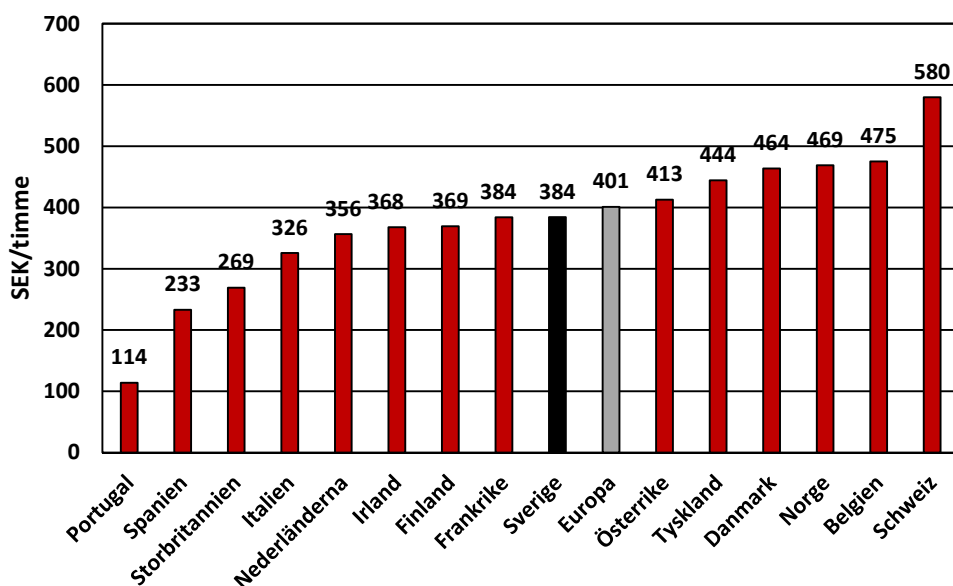
Diagram 4.6 Sveriges relativa arbetskraftskostnad jämfört med Västeuropa 1998-2019*, Sverige=100

Källa: Conference Board, Riksbanken, Eurostat Labour Cost Index och egna beräkningar. *2019 är ett estimat

I diagram 4.7 redovisas 2019 års arbetskraftskostnader i de västeuropeiska länderna. Arbetskraftskostnaderna i svensk industri var 384 kr per timme. Precis som 2018 (se höstens rapport) är de svenska arbetskraftskostnaderna något lägre än genomsnittet i västeuropeisk industri. 2019 var den västeuropeiska arbetskraftskostnaden 401 kronor per timme.

Diagram 4.7 Arbetskraftskostnad 2019, SEK/timme

Källa: Conference Board, Riksbanken, Eurostat Labour Cost Index

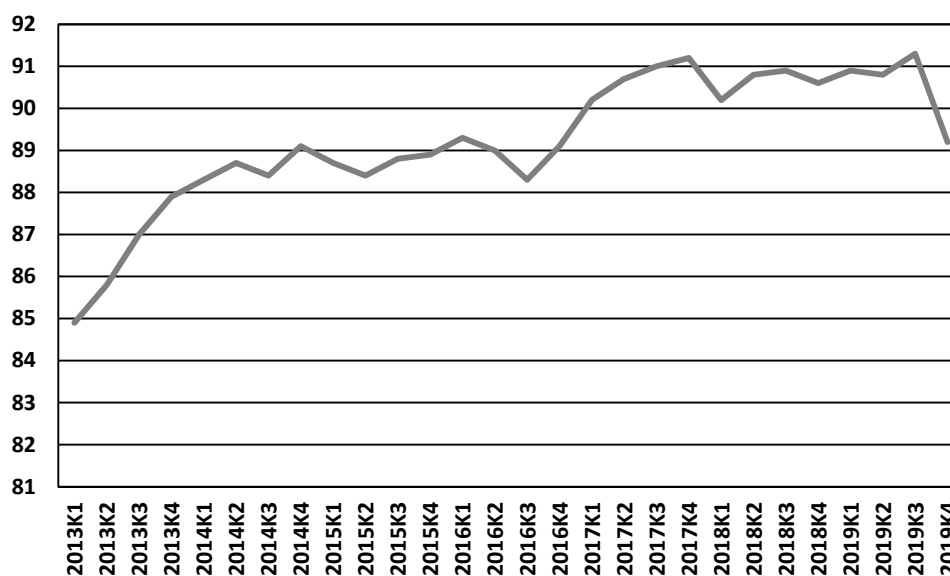
Fortsatt högt kapacitetsutnyttjande

Om kapacitetsutnyttjandet skulle ligga på hundra procent betyder det att industrin producerar för sin fulla potential för att möta efterfrågan⁹. Sedan första kvartalet 2017 har kapacitetsutnyttjandet i svensk industri legat stadigt över 90 procent (se diagram 4.8). Under det fjärde kvartalet 2019 minskade emellertid kapacitetsutnyttjandet till 89,2 procent - en minskning med 2,1 procentenheter jämfört med det tredje kvartalet 2019. Trots minskningen är nivån på kapacitetsutnyttjandet fortsatt hög och jämförbar med tiden under den förra högkonjunkturen.

Det är främst maskinindustrin, stål- och metallverk samt fordonsindustrin som ligger bakom det senaste kvartalets nedgång i industrins kapacitetsutnyttjande. Trots nedgången i fordonsindustrin är nivån på kapacitetsutnyttjandet mycket hög, 94,2 procent, vilket är näst högst bland industrins delbranscher. Gruvindustrin har högst kapacitetsutnyttjande på 97,5 procent.

⁹ Vad som är full potential ändras över tid, då industrier läggs ned och andra dyker upp. Exempelvis är det större chans att närma sig full potential ifall många industrier lagts ner och landet går in i en högkonjunktur.

Diagram 4.8 Industrins kapacitetsutnyttjande, kvartalsvis i procent 2013K1-2019K4

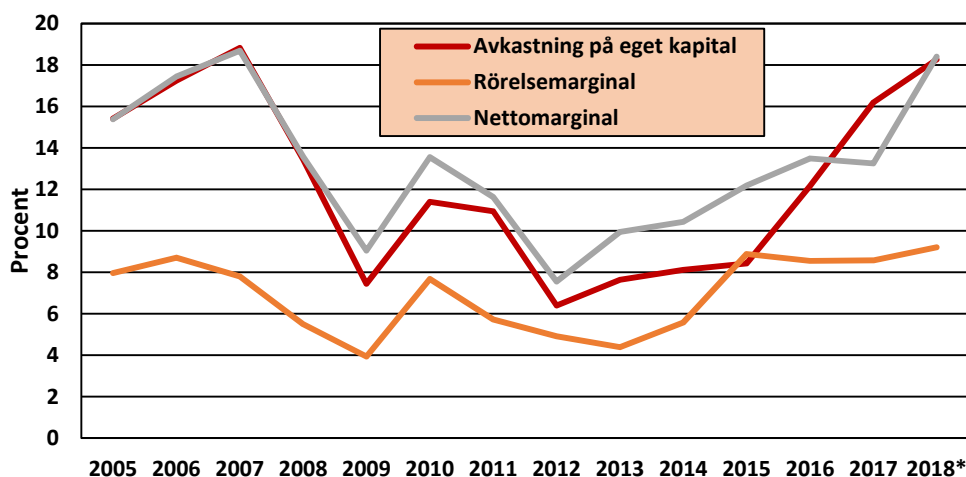

Källa: SCB

Fortsatt god lönsamhet

Lönsamhet och vinster kan mätas på flera olika sätt. I detta avsnitt redovisas vinst- och lönsamhetsmått baserat både på företagsekonomisk data och nationalräkenskaperna. I diagram 4.9 redovisas utvecklingen av tre företagsekonomiska nyckeltal för tillverkningsindustrin, beräknade utifrån SCB:s Företagens ekonomi. Lönsamhetens koppling till konjunkturutvecklingen blir tydlig i diagrammet, med ett kraftigt fall i samband med finanskrisen och en fortsatt negativ utveckling i samband med lågkonjunkturen i eurokrisens spår.

Diagram 4.9 Vinst och lönsamhet i tillverkningsindustrin, 2005-2018*

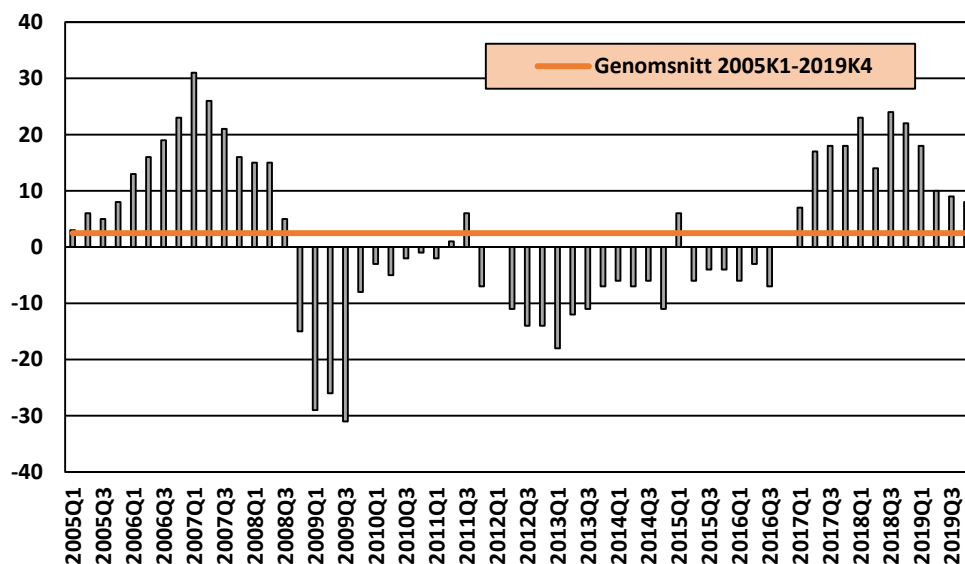

Källa: SCB, Företagens ekonomi och egna beräkningar. *Preliminära siffror.

Både nettomarginalen¹⁰ och avkastningen på eget kapital har stigit sedan 2012 och låg 2018 på över 18 procent. Utvecklingen av rörelsemarginalen¹¹ vände uppåt 2013 men började sedan mattas av efter 2015 för att stiga något under 2018. Nivån på måtten är nu högre än genomsnittet för hela 2000-talet trots de exceptionellt höga siffrorna i början av perioden, strax före IT-krisen 2001. Sammantaget sett till de tre nyckeltalen tyder utvecklingen på en förstärkt lönsamhet i industrin under de senaste åren.

I diagram 4.9 finns det endast siffror fram till 2018, medan det i Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer finns mer aktuella uppgifter om lönsamhetsläget, se diagram 4.10. I Konjunkturbarometern ombeds företagen att själva skatta sin lönsamhet. Här redovisas nettot mellan de som bedömer lönsamheten som god och de som bedömer den som dålig. Före finanskrisen var företagens uppfattning om lönsamheten positiv. I samband med finanskrisen kom en längre period där majoriteten av företagen bedömde lönsamheten som dålig. Sedan första kvartalet 2017 fram till fjärde kvartalet 2019 har företagen bedömt lönsamheten som god, även om omdömena om lönsamheten har dämpats något de senaste tre kvartalen.

Diagram 4.10 Lönsamhet inom tillverkningsindustrin, nulägesomdöme, 1998K1-2019K4

Källa: Konjunkturinstitutet

¹⁰ Nettomarginalen visar resultat efter skatt i förhållande till omsättningen.

¹¹ Rörelsemarginalen visar rörelsens resultat i förhållande till omsättningen.

De stora industriföretagens utveckling

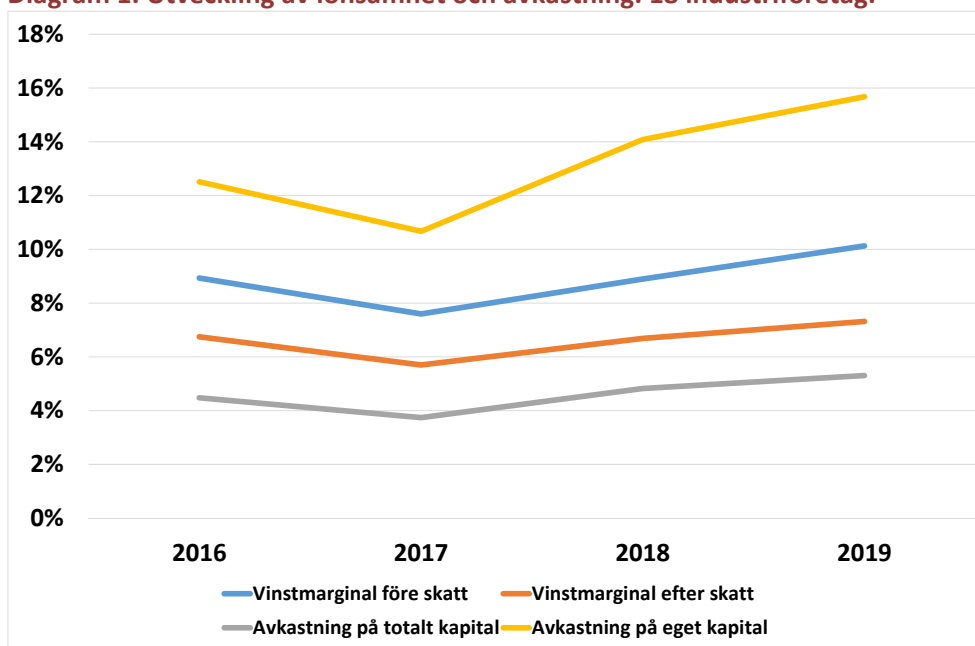
Detta avsnitt innehåller information om utvecklingen för de stora svenska industriföretagen. I den första delen utgår vi från uppgifter från 18 industriföretag på Stockholmsbörsen (OMX30) och i den andra delen har vi sammanställt uppgifter från 19 olika industriföretag med stor betydelse för svensk industri.

Avsnittet visar att företagen inom verkstadsindustrin, skogsindustrin och läkemedelsindustrin redovisar en stark utveckling de senaste åren med omsättningsökning och god lönsamhet. Vi ser också att den goda lönsamheten kommit aktieägarna till del genom utdelningar och stigande börskurser.

Utveckling av lönsamhet och avkastning

Data i detta avsnitt bygger på uppgifter från de 18 företag som kan betraktas som industriföretag och som återfinns på Stockholmsbörsen lista över de trettio största företagen (OMX Stockholm 30). De företag som ingår är: Volvo AB, Ericsson, Electrolux, Essity, Sandvik, Atlas Copco, SKF, Assa Abloy, SSAB, Astra Zeneca, Autoliv, Boliden, Husqvarna, Alfa Laval, ABB, Göttinge, Hexagon och Svenska Cellulosa SCA.

Diagram 1. Utveckling av lönsamhet och avkastning. 18 industriföretag.

Källa: Refinitiv Datastream och egna bearbetningar

Diagram 1 visar utvecklingen av fyra nyckeltal, två lönsamhetsmått¹² och två avkastningsmått¹³ under perioden 2016-2019. Som framgår följer de fyra måtten varandra åt ganska väl men ligger på olika nivåer. Efter att ha sjunkit mellan 2016 och 2017 har samtliga fyra mått stigit under 2018 och 2019.

Nyckeltalen är beräknade som ett viktat genomsnitt för samtliga företag vilket innebär att de stora företagens utveckling väger tungt. Nettoomsättningen för de fyra största Volvo AB, ABB,

¹² Vinstmarginal före skatt (eng. *Pre-tax Margin*) Vinstmarginal efter skatt (eng. *Net profit Margin*)

¹³ Avkastning på totalt kapital (eng. *Pretax return on assets before taxes*). Avkastning på eget kapital (eng. *Return on equity*).

Ericsson och Astra Zeneca utgör tillsammans drygt 50 procent av nettoomsättningen för alla 18 företag. Samtliga 18 företags nettoomsättning uppgår till 2 139 miljarder svenska kronor. En stor del av företagens verksamhet bedrivs utanför Sverige.

Jämför man utvecklingen av nyckeltalen för dessa 18 industrikoncerner med utvecklingen de tre nyckeltalen i diagram 4.9 framstår det som att utvecklingen av lönsamhet och avkastning för den svenska delen av verksamheterna varit ännu bättre än för hela koncernerna.

Tabell 1. Rörelsemarginalens¹⁴ utveckling

	2016	2017	2018	2019
AB SKF	10,4%	11,0%	12,9%	10,9%
Abb Ltd	7,7%	8,9%	8,0%	6,9%
Alfa Laval AB	8,4%	13,0%	14,3%	15,5%
Assa Abloy AB	13,5%	16,2%	7,3%	15,5%
AstraZeneca PLC	21,3%	16,4%	15,3%	12,0%
Atlas Copco AB	19,5%	21,8%	22,2%	21,1%
Autoliv Inc	10,5%	10,6%	7,9%	8,5%
Boliden AB	14,1%	18,2%	17,2%	15,2%
Electrolux AB	5,2%	6,1%	3,6%	2,7%
Essity AB (publ)	8,9%	10,9%	9,1%	11,1%
Getinge AB	6,8%	6,6%	-1,2%	8,9%
Hexagon AB	23,4%	22,0%	24,6%	22,8%
Sandvik AB	13,5%	19,9%	18,6%	13,0%
SSAB AB	2,2%	5,8%	6,6%	2,6%
Svenska Cellulosa SCA AB¹⁵	14,8%	15,1%	21,3%	18,9%
Swedish Match AB	41,3%	39,1%	37,1%	36,0%
Ericsson	2,4%	-16,9%	0,6%	4,6%
Volvo AB	6,9%	8,9%	8,8%	11,5%

Källa: Refinitiv Datastream (Operating Margin)

Utdelning till aktieägarna

Den stigande lönsamheten i koncernerna har också kommit aktieägarna till del. Det har skett dels i form av stigande börskurser och dels i form av utdelning till aktieägarna (direktavkastning). Av tabell 2 framgår hur utdelningen till aktieägarna har utvecklats i de 18 företagen.

Som framgår av tabellerna har utdelningen successivt stigit i flertalet bolag. För 2019 är utdelningarna inte beslutade utan det sker först vid bolagstammorna senare i vår. Den angivna utdelningen är styrelsens förslag. Bolidens styrelse är den enda som föreslår sänkt utdelning. SSABs och Electrolux styrelser föreslår oförändrade utdelningar. Övriga föreslår höjda utdelningar 2019 jämfört med 2018¹⁶.

¹⁴ Operating margin.

¹⁵ Exklusive ändrad redovisningsmetod för värdering av skog.

¹⁶ Förslaget från Swedish Match är något oklart.

Tabell 2. Utdelning per aktie, svenska kronor

	2016	2017	2018	2019
Sandvik AB	2,75	3,50	4,25	4,50
Essity AB (publ)		5,75	5,75	6,25
Ericsson	1,00	1,00	1,00	1,50
SSAB AB	0,00	1,00	1,50	1,50
Atlas Copco AB	6,80	7,00	6,30	7,00
Autoliv Inc	20,13	18,78	22,31	23,82
Volvo AB	3,25	4,25	10,00	13,00
Getinge AB	1,97	1,50	1,00	1,50
SCA AB	6,00	1,50	1,75	2,00
Electrolux AB	7,50	8,30	8,50	8,50
Alfa Laval AB	4,25	4,25	5,00	5,50
SKF	5,50	5,50	6,00	6,25
Abb Ltd	6,63	6,17	7,44	7,72
Hexagon AB	4,55	5,25	6,17	6,53
Assa Abloy AB	3,00	3,30	3,50	3,85
Swedish Match AB	8,50	16,60		12,50
Boliden AB	5,25	8,25	8,25	7,00
AstraZeneca PLC	24,50	22,13	26,01	27,22

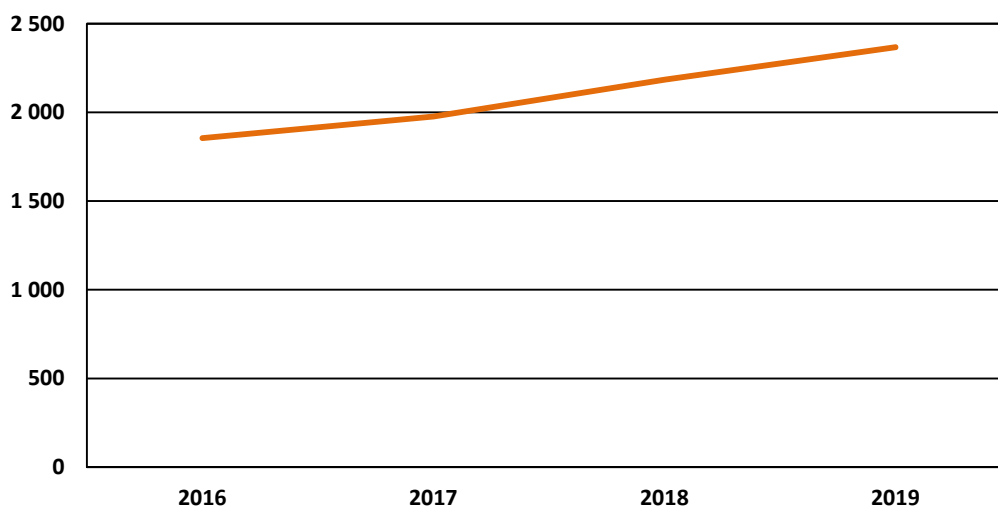
Källa: Refinitiv Datastream och egna bearbetningar

Fortsatt god utveckling för storföretagen

I detta avsnitt görs en sammanställning av nyckeltal för omsättning och redovisad vinst hos 19 stora industriföretagen för helåret 2019. Industribolagens siffror och nyckeltal är hämtade från respektive företags årsbokslut för åren 2017, 2018 och 2019 (undantaget Scania där beräkningen bygger på de tre första kvartalen och framräkning av omsättning och resultatet kvartal fyra). De företag som redovisas i detta avsnitt är: Volvo Group, Volvo Cars, Ericsson, Scania, Electrolux, Essity, Sandvik, Atlas Copco, SKF, Assa Abloy, SSAB, Astra Zeneca, Autoliv, Boliden, Husqvarna, Alfa Laval, Epiroc, Trelleborg, SAAB.

17 av de 19 företagen har ökat sin omsättning under 2019. Det är bara Autoliv och Boliden som minskar sin omsättning jämfört med samma period föregående år. I årsboksluten för 2019 framgår en viss avmattning från en hög nivå gällande orderläge och företagens egna prognoser.

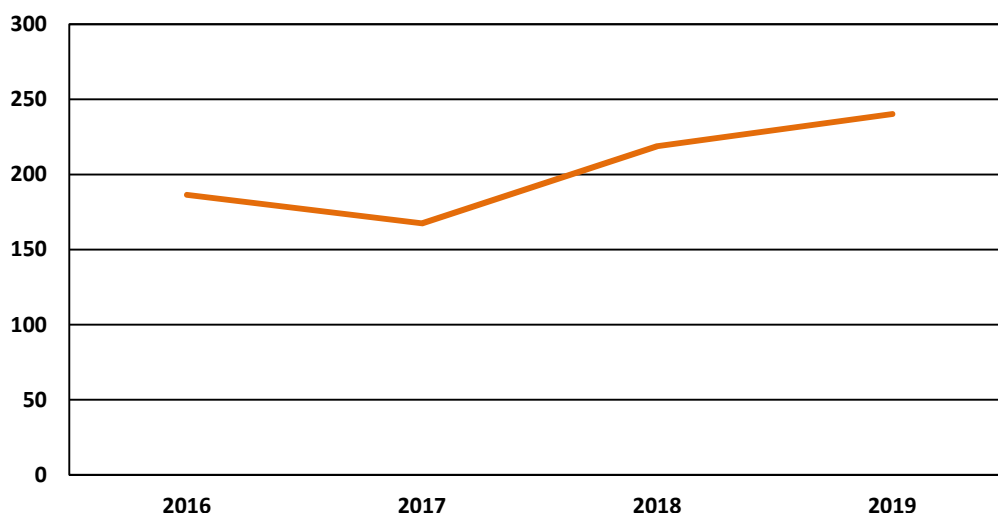
Diagram 2. Sammanlagd omsättning i miljarder kronor i 19 företag under 2017, 2018 och 2019

Källa: Företagens årsredovisningar och egna beräkningar

Företagen redovisar ökade justerade vinster. Bilden är lik den som gavs av lönsamhet och avkastning i föregående avsnitt. Av de 19 företagen är det 16 som har ökat sina justerade vinster under 2019 jämfört med samma period föregående år. Det är bara stål- och metallindustrin genom SSAB och Boliden och Autoliv inom verkstadsindustrin som avviker. En bidragande orsak till den goda utvecklingen hos företagen är den svaga kronan, men en svag krona innebär också att importerade insatsvaror blir dyrare att köpa in, vilket påverkar rörelsemarginalerna.

Diagram 3. Sammanlagd justerad vinst i miljarder kronor i 19 företag under 2017, 2018 och 2019

Källa: Företagens årsredovisningar och egna beräkningar

Resultat genom på fokus på teknikutveckling och hållbar omställning

Omsättningsökningen i de stora industriföretagen har bidragit till att den svenska exportindustrin har tagit marknadsandelar i relation till EU, Tyskland och USA. Ett exempel på detta är Volvo Cars som med det nya rekordet på över 700 000 sålda bilar under 2019 medverkat till att Sverige för första gången på 10 år har ett positivt exportnetto i kategorin personbilar.

Företagens investeringar i forskning och utveckling, satsning på hållbar omställning och arbete med digital utveckling och 5G bidrar till att öka omsättningen och ger ekonomisk avkastning. Det framåtsyftande hållbarhetsarbetet och att ligga i den tekniska frontlinjen globalt, ger positiva försäljningseffekter. Industriföretagens framgångar bidrar också till positiva spridningseffekter till den övriga svenska ekonomin. Nedan följer några exempel från VD-orden i respektive företags årsredovisning:

Ericsson

Börje Ekholm, VD: ” Vår fokuserade strategi med ökade investeringar i FoU i kombination med en effektiv verksamhet ger resultat. Idag är vi ledande inom 5G. I framtiden förväntas nya, spännande innovationer, där man utnyttjar den hastighet, svarstid och säkerhet som 5G kan tillhandahålla. Hittills har vi tillhandahållit lösningar för nästan två tredjedelar av alla kommersiellt lanserade 5G-nät.” Företaget har ökat omsättningen, vinsten samt förbättrat bruttomarginalen under året.

Essity

Magnus Groth, VD: ”Framgångsrika innovationer och investeringar i försäljning och marknadsföring som stärkt våra marknadspositioner och varumärken. Våra innovationer har ökat kund- och konsumentnyttan samt minskat miljöpåverkan. Inom vårt pågående arbete med att bidra till ett hållbart och cirkulärt samhälle har vi satt ytterligare hållbarhetsmål för förpackningar med särskilt fokus på plastförpackningar.” Företaget har ökat omsättningen och förbättrat resultatet under året.

Volvo Group

Martin Lundstedt, VD: ” Nya tekniker och nya affärsmodeller gör det möjligt för oss att skapa värde för våra kunder och för samhället genom att bidra med transportlösningar som är säkrare, mer hållbara och mer effektiva. Vi strävar efter att ta täten inom de nya teknologier som omvandlar vår bransch.” Företaget redovisar en rekordomsättning och förstärkt rörelsemarginal och har vuxit med 43 procent på tre år.

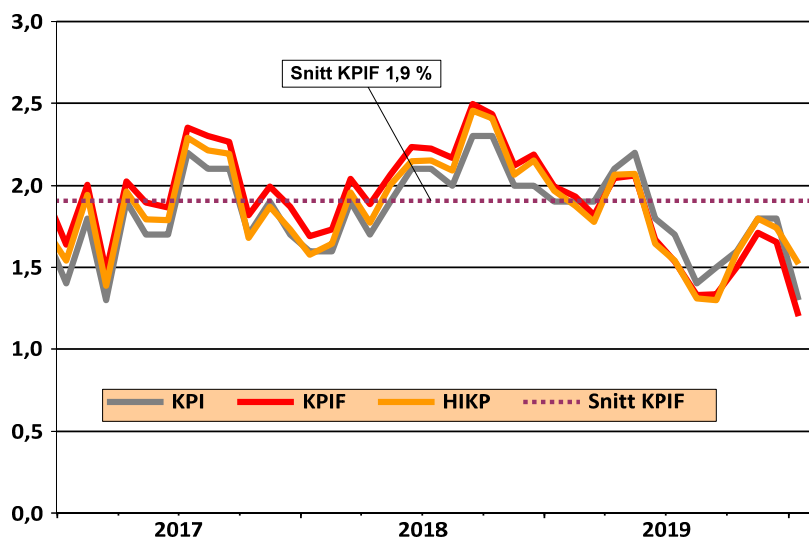
5. Inflationen

Jämfört med höstens rapport har det tillkommit utfallsdata som stödjer den bild som vi då beskrev kring prisutvecklingen. Konsumentpriserna i Sverige har under de senaste tre åren ökat med 1,9 procent per år. Det är nästan exakt på målet två procent. Under 2020 förväntas inflationen bli något lägre, främst beroende på lägre energipriser. Producentpriserna och exportprisindex ökade med 10 procent under åren 2017 till 2019. Förädlingsvärdepriset ökade med 1,8 procent för hela näringslivet och med 2,2 procent i industrin under perioden 2017-2019. Industrins priser har således ökat mer än konsumentpriserna under de senaste tre åren. Kapitlet innehåller två fördjupningar ”Varför utgå från inflationsmålet?” och ”Hur säker är en inflationsprognos?”.

Tre år med inflation kring målet

Under de senaste tre åren har konsumentpriserna ökat med omkring två procent. Detta oavsett vilket av måtten KPI, KPIF och HIKP¹⁷ som används. KPIF, som numera är Riksbankens så kallade målvariabel, har under denna period i genomsnitt stigit med 1,9 procent. De senaste månaderna har ökningstakten varit något lägre och under delar av 2017 och 2018 låg inflationen något över målet.

Diagram 5.1 Konsumentpriser, 12 månaders takt, jan 2017 – jan 2020

Källa: Refinitiv Datastream, SCB o Eurostat

Riksbankens mål är att KPIF ska öka med två procent per år. Samtidigt förväntar sig ingen att inflationen¹⁸ varje månad ska vara exakt två procent. Så exakt går det inte att styra prisutvecklingen. En viss variation över tid är oundviklig. Under de senaste tre åren har ökningstakten varierat mellan 1,2 och 2,5 procent. I praktiken innebär det att inflationen, under de senaste tre åren, varit vid målet.

¹⁷ Se faktaruta för mer information om de tre måtten KPI, KPIF och HIKP.

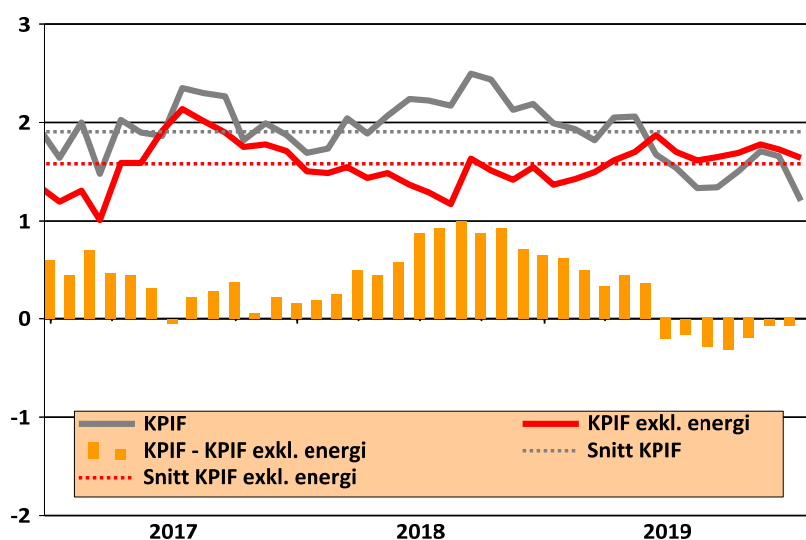
¹⁸ Det finns många mått på prisförändringar. När vi använder begreppet ”inflationstakt” avser vi utvecklingen av KPIF i årstakt.

Vintervädret sänker inflation tillfälligt

Den varma, blåsiga och nederbördsrika vintern drar ner elpriserna och även hela KPI/KPIF under den närmaste tiden. Att inflationen, mätt med KPIF, i februari endast blev 1,2 procent förklaras till stor del av lägre elpriser. De lägre elpriserna drar ner KPIF för januari 2020 med hela 0,6 procentenheter, jämfört med januari 2019.

Även andra energipriser, exempelvis priset på olja, uppvisar ibland stora svängningar på kort tid. Det finns därför skäl att särskilt undersöka energiprisernas inverkan på inflationen. SCB tar kontinuerligt fram ett mått på KPIF exklusive energi¹⁹. Även om KPIF och KPIF exklusive energi följer ett likartat mönster är skillnaden mellan måtten ibland betydande (se diagram 5.2).

Diagram 5.2 KPIF och KPIF exklusive energi, jan 2017 – jan 2020

Källa: Refinitiv Datastream, SCB o Eurostat

Som framgår av diagram 5.2 drar energipriserna ofta upp inflationstakten. Under de senaste tre åren har energipriserna, i genomsnitt, dragit upp KPIF med 0,3 procentenheter. I januari 2020 var förhållandena de omvända. Då drog energipriserna ner KPIF med nästan en halv procentenhet. Ser man till utvecklingen under de senaste tjugo åren har energipriserna dragit upp KPIF-inflationen med i genomsnitt 0,2 procentenheter.

Prognoser för inflationen

Tabell 5.1 visar Riksbanken och Konjunkturinstitutets senaste prognoser för inflationsutfallet 2019, 2020 och 2021. Som framgår av tabellen tror Riksbanken på en lägre inflation 2020, att jämföra med Konjunkturinstitutet som tror på en lägre inflation 2021. En orsak till skillnaderna är säkert att Riksbanken gör sin bedömning en och en halv månad senare. Riksbankens prognos har därmed i större utsträckning kunna ta hänsyn till vintervädrets påverkan på elpriset.

Som framgår av Riksbankens prognos förväntas inflationstakten vara lägre under hela 2020 på grund av lägre energipriser. KPIF exklusive energi förväntas hamna på 1,8 procentenheter, dvs.

¹⁹ Riksbanken tittar också på ett antal andra mått på den ”underliggande inflationen” men KPIF exkl. energi tillhör de mått vid sidan om KPI och KPIF som figurerat mest under senare år då inflationstakten analyserats.

nära inflationsmålet. År 2021 förväntas effekten av sänkningen av energipriserna klinga ut och KPI, KPIF och KPIF exklusive energi hamnar då på ungefär samma nivå.

Tabell 5.1 Inflationsprognoser, årlig procentuell förändring

	2019	2020	2021
Konjunkturinstitutet (dec 2019)			
KPI	1,8	1,7	1,4
KPIF	1,7	1,6	1,5
KPIF exkl. energi	1,6	1,8	1,5
Riksbanken (feb 2020)			
KPI	1,8	1,4	1,8
KPIF	1,6	1,3	1,7
KPIF exkl. energi	1,6	1,8	1,8

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken

Det är värt att notera att en sådan prognos bygger på att energipriserna inte går tillbaka till den tidigare nivån. Om exempelvis elpriserna skulle bli betydligt högre nästa vinter istället för denna skulle KPIF kunna hamna en bit över två procent²⁰.

Inflationsförväntningar

Konsumenter, företag och andra ekonomiska aktörers förväntningar på utvecklingen av inflationen har stor betydelse för hur inflationen faktiskt kommer att utvecklas. Mätningar av inflationsförväntningarna görs uppdelat på olika mått, tidshorisonter och aktörer. Det är framförallt inflationsförväntningarna på längre sikt (5 år) som anses vara ett viktigt mått på tilltron till Riksbankens förmåga att nå inflationsmålet. Inflationsförväntningarna på ett och två år följer i större utsträckning den aktuella inflationen.

I februari 2020 låg penningmarknadsaktörernas förväntningar på KPIF-inflationen om fem år på 1,8 procent. Senaste mätningen, där flera olika aktörers förväntningar bakas samman, avser läget fjärde kvartalet 2019 och var på ungefär samma nivå eller något högre.

²⁰ I fördjupningen "Hur säkra är inflationsprognoserna?" ges några exempel på hur väl prognoserna stämmer med utfallet.

Fördjupning ”Hur säker är en inflationsprognos?”

Inflationsprognoser är just prognoser. Det innebär att de är osäkra, justeras över tid och ofta inte slår in. Jämför man prognoser för just inflationen med faktiskt utfall finner man att prognoserna ibland stämmer någorlunda, men ofta kan skillnaderna mellan faktiskt utfall och prognos vara betydande²¹.

Relativt ofta görs också justeringar av prognoserna från samma källa med några månaders mellanrum. Ett exempel på det är att Riksbanken i februari i år skrev ner KPI-prognosen för 2020 till 1,4 procent från 1,8 procent i december 2019. På två månader justerades således KPI-prognosen med 0,4 procentenheter. Det illustrerar osäkerheten och svårigheterna med att göra inflationsprognoser.

Ett annat sätt att illustrera det vanskliga med att exempelvis utgå från en inflationsprognos i löneförhandlingar är att se på hur prognoserna såg ut inför förra avtalsrörelsen 2017 och hur utfallet blev. Tabell 5.2 visar Konjunkturinstitutets och Riksbankens prognoser inför avtalsrörelsen 2017 och hur utfallet blev.

Tabell 5.2 Inflationsprognoser inför 2017 års förhandlingar och faktiskt utfall, årlig procentuell förändring

	2017	2017	2018	2018
Konjunkturinstitutet (dec 2016)	Prognos	Utfall	Prognos	Utfall
KPI	1,3	1,8	1,7	2,0
KPIF	1,6	2,0	1,7	2,0
Riksbanken (feb 2017)				
KPI	1,7	1,8	2,1	2,0
KPIF	2,1	2,0	1,8	2,0

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken

Konjunkturinstitutets prognoser i december 2016 slog fel med 0,4-0,5 procentenheter avseende 2017 och 0,3 procentenheter för 2018. Riksbankens prognoser från februari 2017 stämde bättre med vad som sedan blev det faktiska utfallet. Avvikelsen mellan prognos och utfall var endast 0,1-0,2 procentenheter.

Tittar man på Riksbankens prognoser i september och oktober 2016, dvs. vid den tid då Facken inom industrins lönekrav utformades, finner man större avvikelser. I september 2016 var Riksbankens KPI-prognos 2,6 procent för år 2018, att jämföra med ett utfall på 2,0 procent. En månad senare hade Riksbanken sänkt prognosen till 2,2 procent, dvs. en sänkning med 0,4 procentenheter. Riksbanken hade också lagt till en KPI-prognos för 2019 på 2,9 procent. Utfallet för KPI 2019 blev 1,8 procent, vilket motsvarar en skillnad på 1,1 procentenheter mot prognosen.

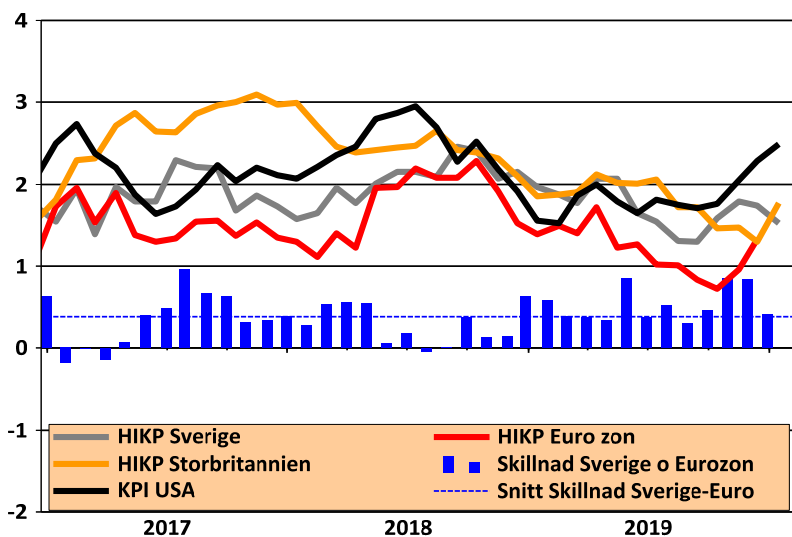
²¹ Det är ett av skälen till Facken inom industrin istället använder Riksbankens inflationsmål som utgångspunkt för lönekraven (se fördjupning ”Varför utgå från inflationsmålet?”)

Inflationen i andra länder

Utvecklingen av konsumentpriserna i flera andra länder, som är viktiga för Sverige som handelspartners, följer ett liknande mönster som det svenska (diagram 5.3). Men det finns också skillnader. I diagram 5.3 visas konsumentprisutvecklingen i Euroområdet, USA, Storbritannien och Sverige från 2017 fram till januari 2020²².

Från januari 2017 till januari 2019 har ökningstakten, mätt i tolv månaderstakt, i snitt varit 2,1 procent i USA, 2,3 procent i Storbritannien jämfört med 1,5 procent i euroområdet och 1,9 procent i Sverige. Det innebär att inflationstakten i Sverige varit 0,4 procent högre än i euroområdet²³.

Diagram 5.3 Konsumentpriser i olika länder, jan 2017-dec/jan 2020

Källa: Refinitiv Datastream, SCB o Eurostat

Prisutveckling ur företagens perspektiv

Konsumentpriser mäter utvecklingen av priserna på de varor och tjänster som hushållen konsumerar. Detta avsnitt fokuserar istället på prisutvecklingen på producentpriser och förädlingsvärdepriser. Dessa priser är av stor betydelse för företagen.

Producentprisindex (PPI) mäter prisutvecklingen på tillverkade produkter och erhålls genom en sammanvägning av de två serierna hemmamarknadsindex och exportprisindex²⁴.

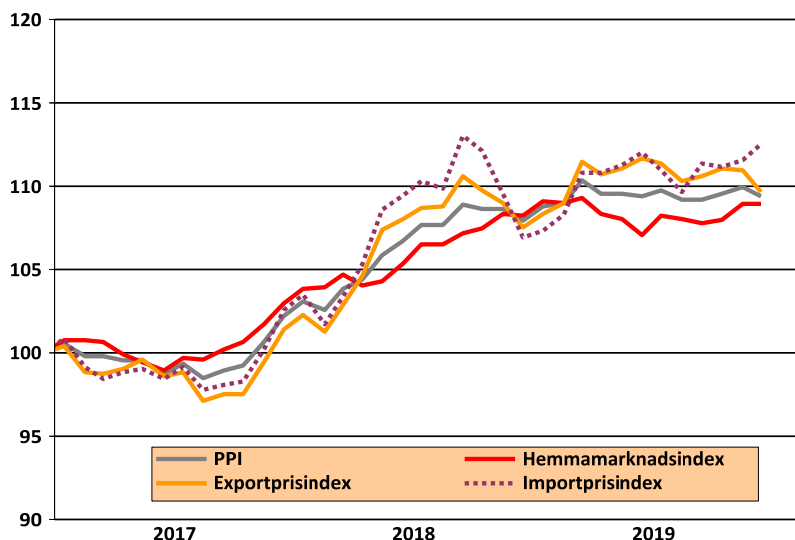
²² December för euroområdet.

²³ Mätt med HIKP även för Sverige.

²⁴ PPI används som benämning på ett antal olika prisindex och mäter prisutvecklingen i producent- och importled. Priserna mäts i det första distributionsledet då produkterna levereras från svenska producenter respektive första inköpsledet då produkterna kommer in i Sverige. Prisutvecklingen redovisas dels som ett genomsnitt för samtliga produkter och dels uppdelat på olika produktgrupper. PPI omfattar produkter som producerats inom näringsgrenarna A-E. SPIN A-E, produkter från jordbruk, skogsbruk och fiske, utvinning och mineral, tillverkningsindustrin, el, gas värme och kyl samt vattenförsörjningstjänster avloppsrening, avfallshantering och sanering.

PPI ökade snabbt under 2018 (se diagram 5.4). Däremot var förändringarna inte så stora 2017 och 2019. Totalt har PPI och exportprisindex ökat med 10 procent under åren 2017 till 2019. Hemmamarknadsindex har ökat något långsammare och importprisindex något snabbare.

Diagram 5.4 Producentpriser jan 2017 – dec 2019, jan 2017 = Index 100

Källa: Refinitiv Datastream och SCB

Förädlingsvärdepriser och löneinflation

Prisförändringen på de produkter som företagen förädlar benämns förädlingsvärdepris (FV-pris)²⁵. Förenklat kan man beskriva utvecklingen av FV-priset som förändringen av priset på det företagen säljer justerat för prisförändringarna på de varor företagen köper in (insatsvaror). FV-prisets utveckling är en av flera nyckelfaktorer vid en bedömning av företagets betalningsförmåga.

FV-priset för hela näringslivet²⁶ har ökat med 1,8 procent under perioden 2017-2019 och med 2,2 procent i industrin. Industrins priser har således ökat mer än konsumentpriserna under de senaste tre åren.

Arbetskraftskostnaden per timme justerat för produktivitetsutvecklingen benämns enhetsarbetskraftskostnad²⁷. Ibland används också begreppet löneinflation. Många företags prissättning och produktivitet uppvisar tydliga konjunkturella svängningar. För att bedöma löneinflationens utveckling bör man därför titta över en konjunkturcykel. Under de tre senaste åren, 2017-2019, har löneinflationen²⁸ ökat med i genomsnitt 2,1 procent per år. Sett över perioden 2011-2019, vilket skulle kunna sägas representera en konjunkturcykel, har enhetsarbetskraftskostnaden ökat med 1,7 procent per år.

²⁵ FV-prisernas utveckling skiljer sig från konsumentprisernas förändring. Det beror på att det är prisförändringar på olika "varukorgar" som mäts. Exempelvis ingår importerade varor i den varukorg som bestämmer konsumentpriserna. FV-priserna mäter bara prisutvecklingen på inhemsk produktion. I FV-pris ingår prisutvecklingen på olika investeringsvaror. I konsumentpriseringen ingår bara konsumtionsvaror.

²⁶ Näringslivet avser näringslivet exkl. småhus och fritidshus.

²⁷ Ibland används förkortningen ULC, istället för enhetsarbetskraftskostnaden. ULC står för "unit labour cost" vilket är enhetsarbetskraftskostnad på engelska.

²⁸ Konjunkturinstitutets data, dec 2019, för justerad enhetsarbetskraftskostnad näringslivet exkl. småhus och fritidshus.

Penningpolitik och räntor

Efter att penningpolitiken under en period gått mot en viss normalisering, i de stora ekonomierna, svängde den åter om i mer expansiv riktning under 2019. FED sänkte sin styrränta med 0,25 procent i juli 2019 och med ytterligare 0,25 procent i september ner till ett intervall om 1,75-2 procent. ECB sänkte sin så kallade depositionsränta med 0,1 procent i september till minus 0,5 procent. Därefter har ECB:s och FED:s styrräntor varit oförändrade.

Riksbanken, som höjde reporäntan från -0,5 till -0,25 i december 2018, har fortsatt att gå mot strömmen och tog steget från minusränta till nollränta i december 2019. Riksbankens prognos är nu att reporäntan kommer att ligga kvar på noll under 2020 och 2021. Nettoeffekten av detta är snarast att penningpolitiken även i Sverige blivit något mer expansiv under senaste halvåret. Bilden är att de politiskt bestämda räntorna i omvärlden också kommer att vara låga under lång tid.

Räntan på de 10-åriga statsobligationerna sjönk under första halvåret 2019 och hamnade i många länder under noll. Samtidigt var det nivåer som låg nära eller t.o.m. under de korta räntorna. Under andra halvåret 2019 har de långa räntorna stigit något i länder som Tyskland och Sverige och fallet bromsats upp i USA. Ändå ligger räntenivåerna på olika obligationer med lång löptid på en historiskt mycket låg nivå. Något som också signalerar att ränteläget troligen kommer att vara lågt under lång tid. Räntan på 10-åriga svenska statsobligationer ligger nu i närheten av noll. Det betyder att svenska staten kan låna upp pengar till ingen eller näst intill ingen ränta.

Tillfälliga prissvängningar penningpolitik och lönebildning

Riksbanken räknar med att inflationen kommer att ligga under målet under en stor del av 2020 för att sedan stiga mot målet. Det gör att Riksbanken inte planerar att göra någon förändring av styrräntan trots lägre inflation. Skälet är att Riksbanken bedömer att den lägre inflationen främst beror på tillfälligt lägre energipriser.

Tillfälliga svängningar i energipriserna är inget som Riksbanken bör fästa avseende vid när de utformar penningpolitiken. Det är ekonomer överens om. Förändringar av räntan får inte omedelbart effekter på inflationen utan verkar över några år. Att försöka anpassa penningpolitiken till tillfälliga prisförändringar skulle istället kunna skapa ökad osäkerhet och även skada den reala ekonomin.

Om energipriserna däremot trendmässigt ökar eller minskar mer än andra varor måste Riksbanken beakta detta. Det är svårt att tro att elpriset kommer fortsätta falla på det sätt det gjort denna vinter. Det förefaller mer vara ett skolboksexempel på en tillfällig prisjustering. Om energipriserna åter kommer att svänga upp och fortsatt dra upp KPIF med 0,3 procentenheter, såsom varit fallet de senaste tre åren, är svårare att sja om.

Att elpriset i vinter varit ovanligt lågt bör inte heller påverka löneförhandlingarna. Parterna bör, som Facken inom industrin gör, utgå från inflationsmålet. Att elpriset nu sjunker minskar inte arbetsgivarnas betalningsförmåga (såvida de inte är elproducenter). Däremot kan det tillfälligt leda till en ökad reallön och ökad real avkastning för företagen. Tyvärr lär det vara tillfälligt och svänger elpriset tillbaka kan det precis som under 2018 innebära att inflationen framöver istället hamnar över tvåprocentmålet.

FÖRDJUPNING–VARFÖR UTGÅ FRÅN INFLATIONSMÅLET?

Facken inom industrin har, under de nu över 20 år som samarbetet varat, i varje avtalsrörelse haft Riksbankens inflationsmål som en viktig utgångspunkt. Det är ett principiellt förhållnings-sätt som har ett flertal fördelar.

- Parterna slipper förhandla om vad inflationen ska bli. Det neutraliserar en av alla de olika in-tresseståndpunkterna som finns mellan parterna i en avtalsrörelse.
- En annan fördel är att samspelet mellan penningpolitik och lönebildning blir bättre. Det leder till mer stabila samhällsekonomiska förutsättningar och minskar risken för att lönebildningen och inflationsmålpolitiken kommer i konflikt med varandra.
- Det underlättar lönenormeringen. Den aktuella inflationen och prognoser över inflationen för-ändras ganska snabbt. Från det att lönekraven formuleras till att alla avtal i en avtalsrörelse är i hamn kan det ta ett år. Om man skulle utgå från den aktuella inflationen eller en prognos för inflationen är det mycket troligt att situationen förändras under en avtalsrörelse. Det innebär att grunden för ett normerande avtal mycket oftare skulle kunna ifrågasättas.

Är inflationsmålet trovärdigt?

För att Facken inom industrins förhållningssätt ska vara långsiktigt hållbart krävs att Riksbanken agerar på ett sätt som gör att målet är trovärdigt. Inflationen kommer aldrig att kunna ligga exakt på två procent månad efter månad. Det är inte heller önskvärt att Riksbanken i varje läge agerar i syfte att omedelbart nå målet. Ibland är det bättre politik att låta en tillfällig prisförändring passera. Men ska trovärdigheten för inflationsmålet upprätthållas måste inflationen över tid hamna någonstans i närheten av målet och större avvikelser måste kunna förklaras.

Sedan 2017 fram till idag har den genomsnittliga inflationen varit 1,9 procent. Det är svårt att komma så mycket närmare. Det kan inte heller råda någon tvekan om att Riksbankens ambition är att agera på ett sätt som gör att inflationen hamnar i närheten av målet. I alla penningpolitiska rapporter under senare år understryker Riksbanken att de värnar inflationsmålets roll som ankare för pris- och lönebildningen.

Kommer inflationsmålet att ändras?

Inflationsmålet har en bred förankring. I stort sett alla länder har någon form av inflationsmål liknande det svenska. I Sverige har en stor utredningen nyligen presenterat förslag till en ny Riksbankslag. Förslaget är nu på remiss. I utredningen ingår representanter från alla Riksdags-partier. Utredningen förslag är att Riksbanken behåller nuvarande inflationsmål²⁹. Det stöds av sju av de åtta partierna som är representerade i utredningen.

²⁹ Utredningen föreslår en del förändringar, exempelvis att i lag skriva in att Riksbanken också ska ta rea-lekonomiska hänsyn, men i huvudsak innebär förslaget att nuvarande inflationsmålspolitik bibehålls.

6. Sysselsättning och arbetsmarknad

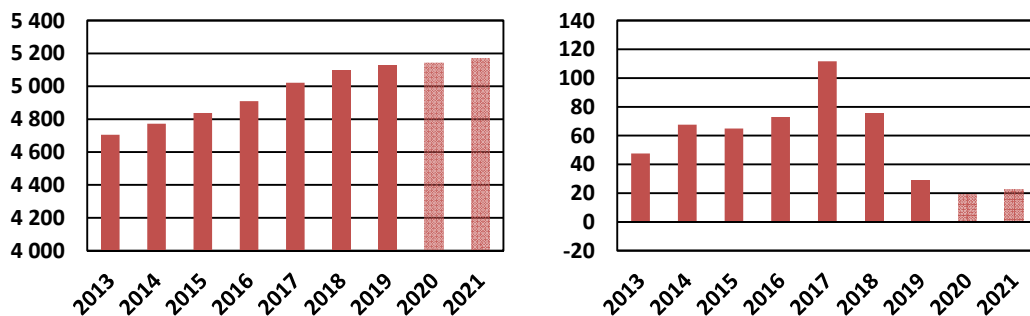
Efter ett antal år med väldigt stark utveckling på arbetsmarknaden skedde en avmattning under 2019. Den statistik som inkommit sedan vår rapport i höstas har dock visat att utvecklingen varit mindre dramatisk än vad som befarades under hösten. Antalet sysselsatta ökade fortsatt under 2019, men i en lägre takt än tidigare. Framöver väntas sysselsättningen öka i ungefär samma takt som befolkningen i arbetsför ålder. Arbetslösheten började stiga under 2019 och väntas fortsätta göra så även i år och nästa år, till en nivå runt 7,0-7,5 procent.

Mindre dramatik än väntat på arbetsmarknaden

SCB upptäckte under sensommaren och hösten 2019 stora problem med kvaliteten i Arbetskraftsundersökningarna (AKU), vilken utgör källa för den officiella statistiken kring sysselsättning och arbetslöshet. De felaktiga siffrorna visade på en osannolik snabb ökning av arbetslösheten och en sjunkande sysselsättning. Vid tidpunkten för vår rapport i höstas hade SCB ännu inte publicerat reviderade siffror. Även de prognoser som fanns att tillgå var baserade på den felaktiga statistiken, så vi valde att inte redovisa varken utfall eller prognoser som var baserade på AKU.

Nu har SCB reviderat uppgifterna och ny statistik har publicerats. Antalet sysselsatta fortsatte att öka under 2019 men i en lägre takt än åren innan. Under 2017 och 2018 ökade antalet sysselsatta med totalt nästan 190 000 personer. Det är nästan dubbelt så många jämfört med vad prognoserna på förhand pekade på. 2019 ökade antalet sysselsatta med drygt 30 000 personer och KI:s prognos för i år och nästa år är att ökningen blir cirka 20 000 per år.

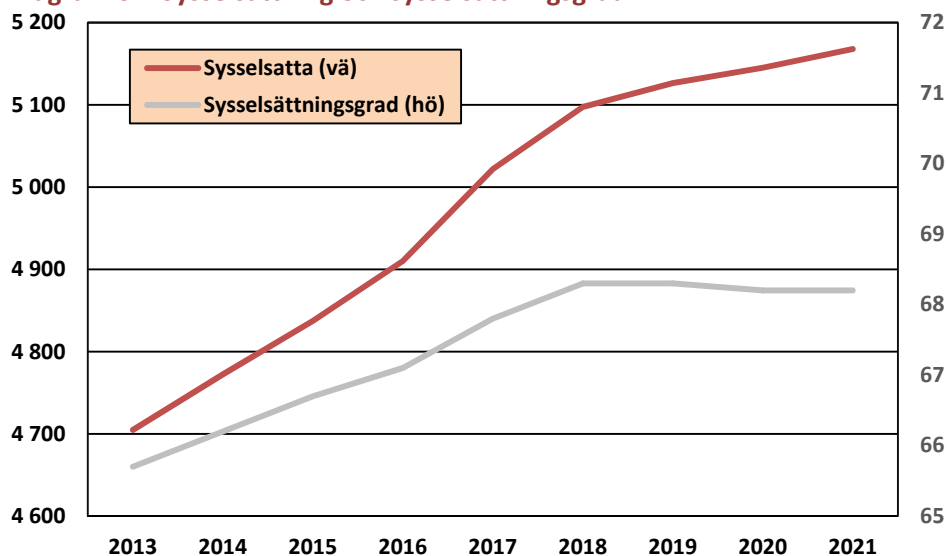
Diagram 6.1 Antal sysselsatta i Sverige, 15-74 år, personer i tusental respektive förändring från föregående år i tusental

Källa: Konjunkturinstitutet

Även befolkningen i arbetsför ålder har ökat i relativt snabb takt de senaste åren. Ökningen var fram till 2018 dock inte lika stor som för sysselsättningen vilket gjorde att sysselsättningsgraden, som uttrycker antalet sysselsatta i relation till befolkningen, steg från knappt 66 procent 2013 till drygt 68 procent 2018. När sysselsättningsökningen nu avtar ökar den i ungefär samma takt som den arbetsföra befolkningen, vilket leder till att sysselsättningsgraden väntas vara relativt konstant på drygt 68 procent under perioden 2018-2021.

Diagram 6.2 Sysselsättning och sysselsättningsgrad

Källa: Konjunkturinstitutet

Industrisysselsättningen ökade under 2017 och 2018 efter flera års nedgång. Antalet anställda inom industrin ökade med drygt 15 000 personer från 2016 till 2018. Det var första gången sedan finanskrisen som antalet industrianställda ökade. Två tredjedelar av ökningen skedde inom fordonsindustrin. 2019 skedde preliminärt en liten nedgång av antalet sysselsatta inom industrin och 2020 och 2021 väntas industrisysselsättningen i stort sett inte förändras alls.

Diagram 6.3 Antal sysselsatta i industrin, 15-74 år, personer i tusental respektive förändring från föregående år i tusental

Källa: Konjunkturinstitutet

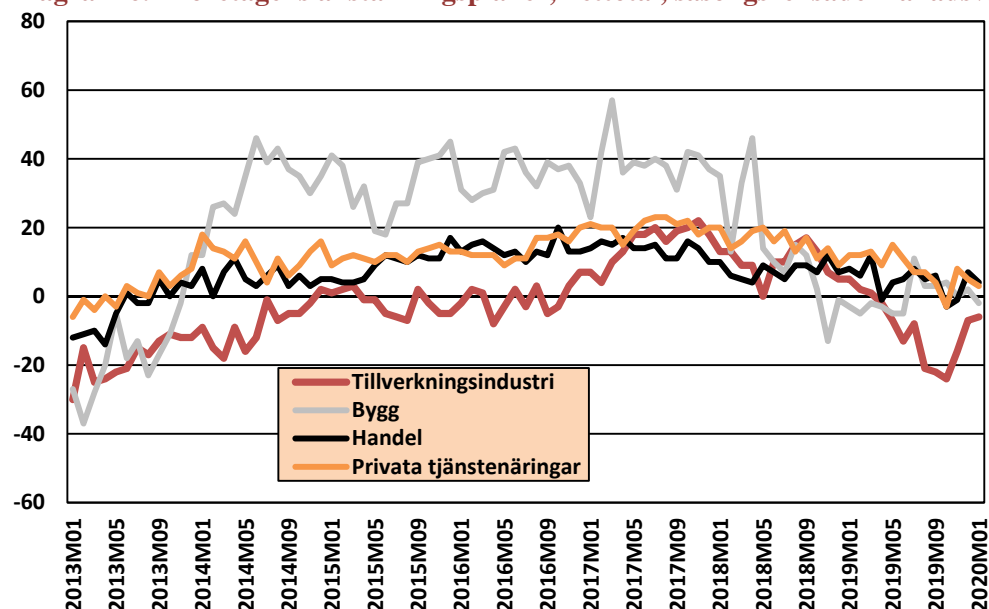
Statistiken ger inte en helt rättvisande bild av industrins betydelse för antalet sysselsatta i Sverige. En del av industrisysselsättningen har exempelvis påverkats av att verksamhet som tidigare bedrevs inom industriföretagen nu har outsourcats till andra företag utanför industrin. I andra fall har verksamheten avknoppats i separata företag som inte definieras som industri, trots att industriföretagen är den enda kunden för det nya avknoppade företaget. Det totala antalet personer vars sysselsättning är beroende av industrin är drygt 800 000³⁰.

I Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer anger företagen vad de har för förväntningar på antalet anställda framöver. Industrieföretagen skruvade ner sina anställningsplaner rejält under

³⁰ Se till exempel Fackens industris rapport ”Utvidgad industri och internationellt konkurrensutsatt sektor”, november 2018.

2019 och från och med i april var det fler företag som angav att de kommer minska än som angav att de kommer öka antalet anställda framöver. Som lägst ställda var förväntningarna i oktober. Sedan dess har kurvan vänt upp till ett förväntansläge ungefär i nivå med det innan sommaren. För övriga delar av näringslivet har det under det senaste halvåret varit något fler företag som angett att de kommer öka än som angett att de kommer minska antalet anställda.

Diagram 6.4 Företagens anställningsplaner, netttotal, säsongrensade månadsvärden

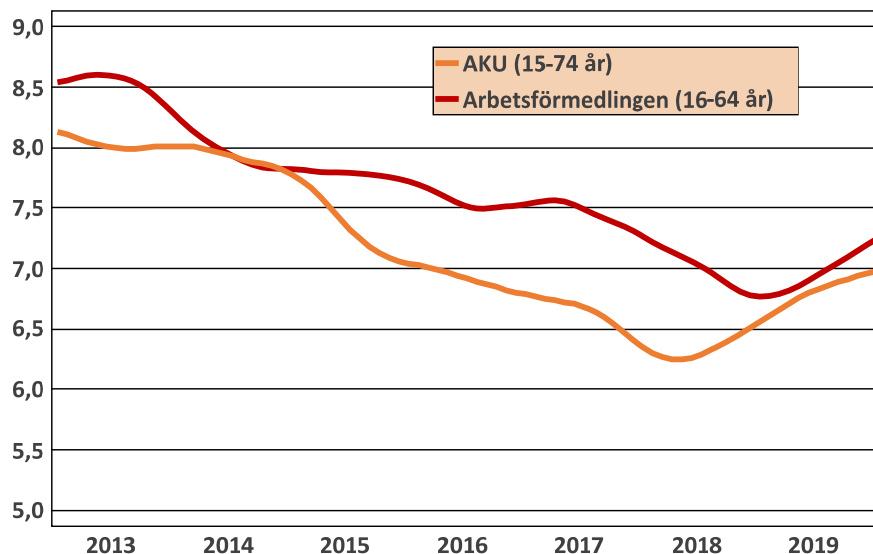
Källa: Konjunkturinstitutet

Arbetslösheten runt sju procent

Arbetslösheten minskade från cirka åtta procent 2014 till drygt sex procent under mitten av 2018, enligt AKU. Sedan har den nedåtgående trenden vänt och arbetslösheten börjat öka. Enligt AKU var arbetslösheten i januari 7,0 procent. Enligt Arbetsförmedlingens mått började arbetslösheten öka i början av 2019 och var i januari 7,2 procent (7,4 procent enligt icke säsongrensade siffror).

Liksom vi visade tidigare ökar antalet sysselsatta nu i samma takt som befolkningen i arbetsför ålder. Det är dock en allt större andel av den icke-sysselsatta befolkningen som nu kommer in i arbetskraften, det gör att arbetskraften ökar snabbare än sysselsättningen och arbetslösheten har börjat öka. Samtidigt spelar konjunkturavmattningen naturligtvis en roll, det visar sig till exempel i att arbetslösheten bland unga stiger i en snabbare takt än arbetslösheten totalt. Det är naturligt att grupper med svagare anknytning till arbetsmarknaden drabbas först vid en konjunkturavmattning.

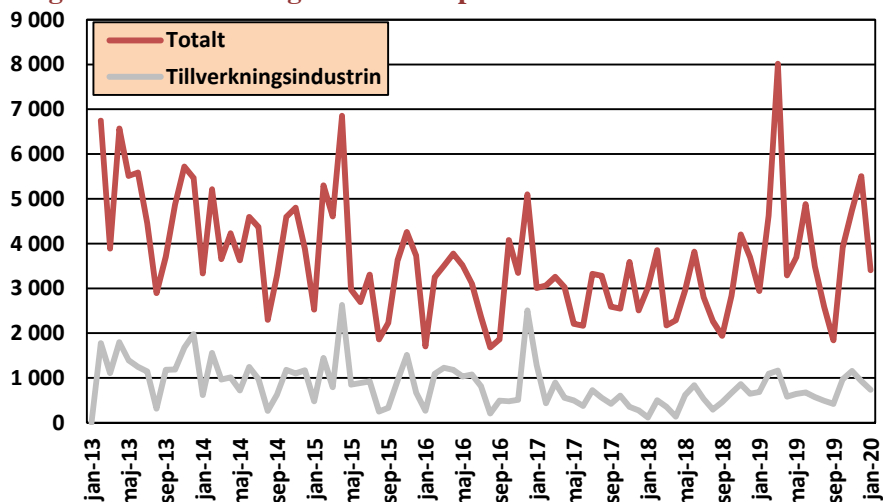
Diagram 6.5 Arbetslöshet enligt AKU respektive Arbetsförmedlingen

Källa: SCB, Arbetsförmedlingen och Macrobond

Prognoserna från Konjunkturinstitutet och Riksbanken pekar på att arbetslösheten kommer fortsätta att stiga i en långsam takt i år och nästa år. Enligt Konjunkturinstitutet blir arbetslösheten enligt AKU 7,4 procent 2021 medan Riksbanken spår att den blir 7,1 procent.

Diagram 6.6 Utvecklingen av varsel per månad

Källa: Arbetsförmedlingen

Antalet varsel ökade något under 2019. I genomsnitt varslades drygt 4 000 personer per månad om uppsägning. Det var cirka 1000 personer per månad fler än året innan. En betydande del av ökningen bestod i det stora varslat på Arbetsförmedlingen som skedde under våren 2019. Inom industrin varslades i genomsnitt cirka 800 personer per månad. Det var något högre än året innan men i linje med snittet för perioden 2013-2019. Sett i ett längre perspektiv var antalet varsel under 2019 på en relativt normal nivå och inte i närheten av tidigare stora varselvågor, som till exempel den i samband med finanskrisen då antalet varsel per månad översteg 15 000 under sex månader i följd.

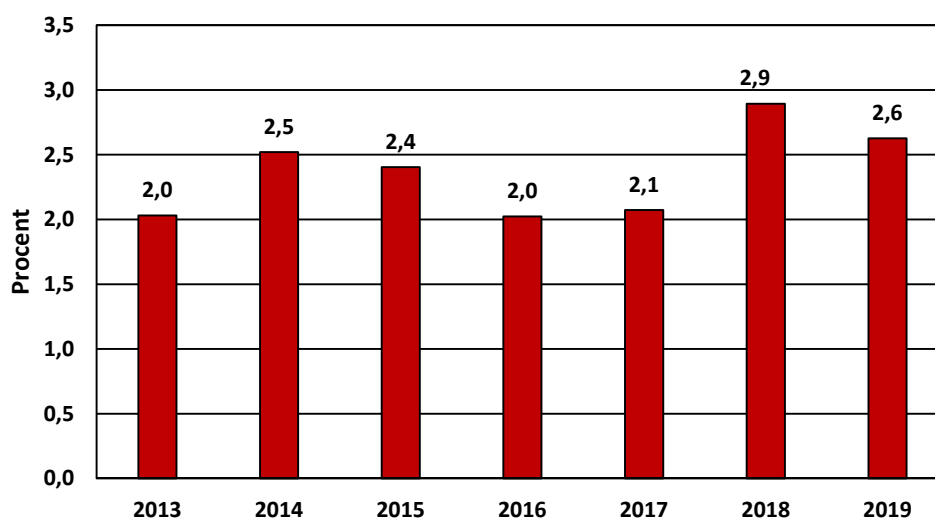
7. Löhner

Löneökningstakten i svensk industri var 2,6 procent 2019. Det något lägre än prognosen i höstens rapport, som visade att lönerna skulle öka med 2,8 procent. Sett över hela avtalsperioden 2017-2019 ökade lönerna årligen med i genomsnitt 2,5 procent nominellt och 0,7 procent reallt.

Löneutveckling

Löneutvecklingen i industrin var 2,6 procent under 2019³¹ enligt Konjunkturinstitutet. 2019 års ökningstakt ligger något under höstens prognos, där 2,8 procent ökningstakt förutspåddes. I diagram 7.1 presenteras utvecklingen mellan 2013 och 2019.

Diagram 7.1 Löneutveckling i gruv- och tillverkningsindustrin

Källa: KI, konjunkturlönestatistiken.

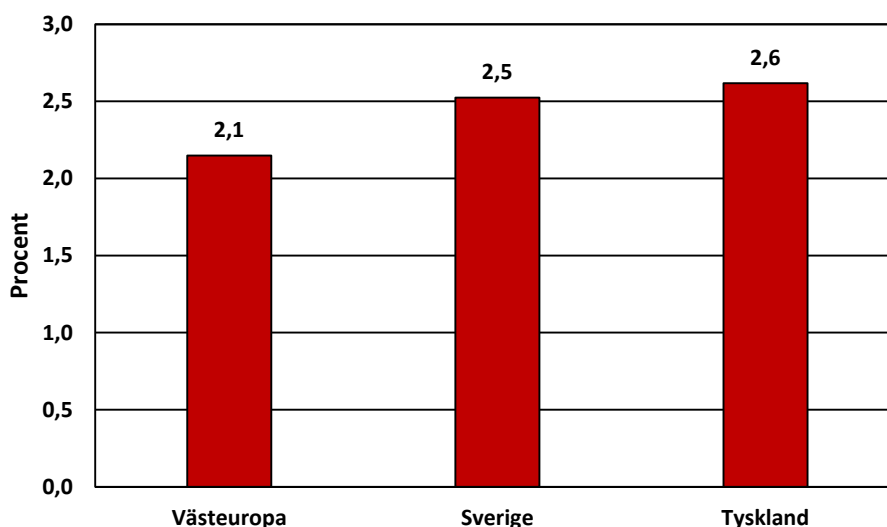
I diagram 7.2 redovisas löneutvecklingen i tillverkningsindustrin under perioden 2017-2019 enligt Eurostat Labour Cost Index (LCI). Precis som för arbetskraftskostnaderna finns slutlig statistik ännu inte tillgänglig för 2019, och preliminära siffror för utvecklingen har därför beräknats utifrån de tre första kvartalens utveckling. För 2019 är den uppskattade löneutvecklingen 2,8 procent i Sverige³², 2,2 procent i Västeuropa³³ och 2,5 procent i Tyskland enligt Eurostat. Sett över hela perioden 2017-2019 ökade de svenska lönerna med 2,5 procent per år, vilket i stort sett är i linje med den ökningstakt som uppmättes för perioden 2016-2018 i höstens rapport (2,4 procent per år). I Tyskland och Västeuropa höjs den årliga löneökningstakten något när avtalsperioden 2017-2019 betraktas och blir 2,6 respektive 2,1 procent (jämfört med 2,4 respektive 1,9 procent för perioden 2016-2018 i höstens rapport). Det kan därmed konstateras att lönerna i svensk industri utvecklas i takt med Tyskland, men snabbare än i Västeuropa.

³¹ Observera att 2019 års siffror är preliminära och kan komma att revideras under året.

³² Lönerna och arbetskraftskostnadernas ökningstakter skiljer sig åt väsentligt 2019 enligt Eurostat LCI (löner 2,8 procent, arbetskraftskostnader 2,0 procent). Några faktorer som bidragit till att sänka arbetskraftskostnaderna är att särskild löneskatt för äldre tagits bort from juli 2019, TRR:s omställningsavgift för tjänstemän har sänkts samt att ITP2-prognosen för 2019 är lägre än 2018).

³³ I begreppet Västeuropa ingår i rapporten Belgien, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Tyskland, Österrike, Danmark, Storbritannien och Norge.

Diagram 7.2 Löneutveckling i Sverige, Tyskland och Västeuropa 2017-2019

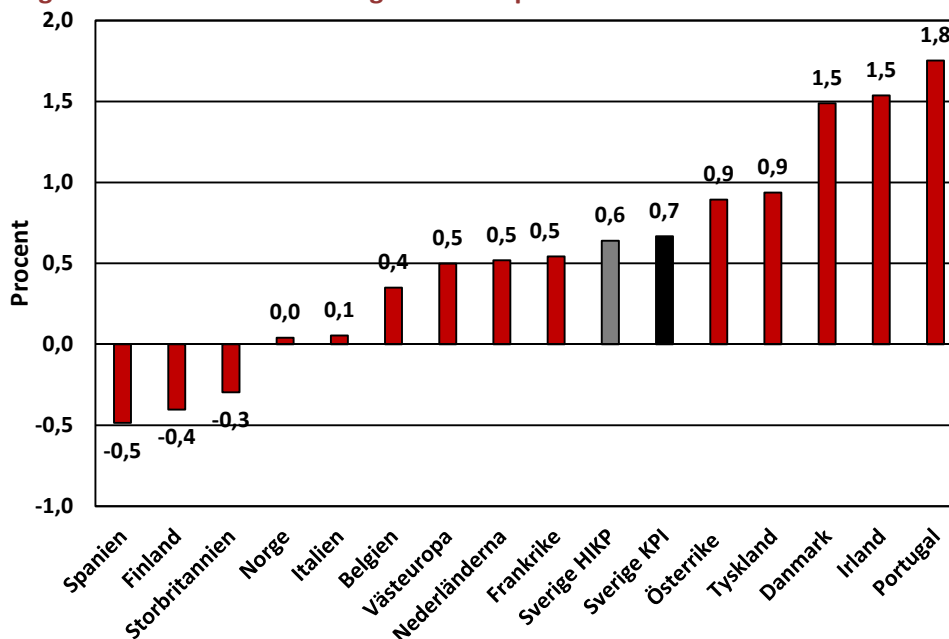

Källa: Eurostat Labour Cost Index, siffrorna för 2019 är baserade på utvecklingen under årets tre första kvartal

Reallöneutveckling

I höstens rapport redovisades reallöneökningar om 0,8 procent per år i svensk industri under perioden 2016-2018. När den nuvarande avtalsperioden betraktas i diagram 7.3, blir ökningstakten 0,7 procent (0,6 procent med HIKP som inflationsmått), vilket är långsammare än under föregående avtalsperioder. För Västeuropa blir ökningstakten oförändrat 0,5 procent per år, när perioden 2017-2019 studeras. Jämfört med perioden 2016-2018 är såväl de nominella lönernas årliga ökningstakt som inflationstakten högre i nästintill samtliga betraktade länder under avtalsperioden 2017-2019. I flertalet länder är dock förändringen i lönernas och inflationens ökningstakt av liknande storleksordning, vilket endast medför en mindre förändring av reallönernas ökningstakt.

Diagram 7.3 Reallöneutveckling i Västeuropa 2017-2019

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Några länder har dock haft en mer betydande förändring mellan perioderna 2016-2018 och 2017-2019. I Italien, Belgien och Österrike höjdes reallönernas ökningstakt på grund av högre nominell löneökningstakt än under föregående period. Även de norska reallönernas ökningstakt blev högre, men i detta fall främst till följd av en lägre inflationstakt. I Storbritannien sjönk reallönerna till följd av lägre nominella löneökningar i kombination med en högre inflationstakt, medan de nederländska reallönernas ökningstakt sjönk på grund av en högre inflation.

www.fackeninomindustrin.se